

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko – správní

Vývoj zahraniční imigrace v ČR a její regionálně ekonomické stránky

Bc. Barbora Krátká

Diplomová práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora Krátká**
Osobní číslo: **E14970**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Vývoj zahraniční imigrace v Česku a její regionálně ekonomické stránky.**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je vysvětlení pozice zahraničních imigrantů v kontextu migračních teorií.

Osnova:

- Prostorové rozmístění imigrantů.
- Ekonomická aktivita imigrantů a její vliv na trh práce.
- Předpoklady imigrantů pro integraci z hlediska životních podmínek (zdravotní péče, vzdělávání apod.).
- Možnosti jejich uplatnění ve sféře podnikání.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

ČÍŽINSKÝ, P., HRADEČNÁ, P. (eds). Zahraniční zaměstnanci na trhu práce v EU a ve vybraných zemích. Praha: Simi, 2014, 137 s.

DRBOHLAV, D. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 66. ISBN 978-80-7419-039-1.

HORÁKOVÁ, M., MACOUNOVÁ, I. Mezinárodní pracovní migrace v ČR.: bulletin. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998-, ^^ šv.

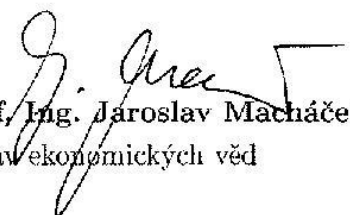
Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, 181 s. ISBN 9788087474198.

KOSTELECKÁ, Y. Žáci-cizinci v základních školách: fakta, analýzy, diagnostika. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, 179 s. ISBN 978-80-7290-630-7.

POŘÍZKOVÁ, H. Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008, 76, 7 s. ISBN 978-80-87007-83-9.

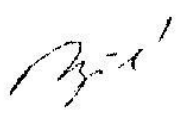
VALENTOVÁ, E. Zvýšení role neziskového sektoru v oblasti sociální integrace pracovních migrantů v České republice: srovnání praxe v Portugalsku a Rakousku. Praha: Sdružení pro integraci a migraci, 2012, 115, [16] s. ISBN 978-80-260-3541-1.

Vedoucí diplomové práce:

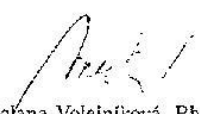

prof. Ing. Jaroslav Macháček, CSc.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 29. září 2015

Termín odevzdání diplomové práce: 29. dubna 2016


doc. Ing. Renáta Mýšková, Ph.D.
děkanka

L.S.


doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 28. 4. 2016

Bc. Barbora Krátká

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce prof. Ing. Jaroslavu Macháčkovi, CSc. za jeho odbornou pomoc, cenné rady, poskytnuté materiály a trpělivost při zpracování této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat rodině za její velkou podporu při tvorbě diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá analýzou vývoje imigrace do České republiky z různých hledisek. Hodnocen je jak celkový počet imigrantů v ČR, tak i například jejich struktura z hlediska státního občanství. Celé šetření je přitom provedeno v rámci celé republiky i v rámci jednotlivých krajů. Jejím cílem je na základě provedeného rozboru určit hlavní důvody pro migraci cizinců do České republiky a zhodnotit její efektivnost na pracovním trhu.

Klíčová slova

Migrace, imigrace, integrace, vývoj, pracovní trh, ekonomická aktivita, věková struktura, státní občanství, regionální rozvoj

Title

The development of foreign immigration in the Czech Republic and its regional economic aspects.

Annotation

This diploma thesis analyzes the development of immigration to the Czech Republic from different perspectives. At this thesis is evaluated the total number of immigrants as well as their citizenship structure. Whole the entire survey is performed across the country and within each region. The aim of this diploma thesis is to identify main reasons of foreign immigration and to assess its effectiveness in the labour market.

Keywords

Migration, immigration, integration, development, labour market, economic activity, age structure, citizenship, regional development

Obsah

Úvod	10
1. Teoretická východiska	12
1.1. Základní pojmy	12
1.1.1. Migrace, imigrace, emigrace, typologie migrace	12
1.1.2. Migrant, imigrant, emigrant	14
1.2. Současná legislativa týkající se cizinců a imigrace	16
1.2.1. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky	16
1.2.2. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu	17
1.3. Migrační a integrační politiky v ČR	19
1.3.1. Vývoj migrační politiky v ČR	19
Období 1990-1992	21
Období 1993-1998	21
Období 1999-2002	22
Období 2003-2008	23
1.3.2. Vývoj integračních strategií v ČR	25
První fáze 1990 - 1998	25
Druhá fáze 1999 - 2003	26
Třetí fáze 2004 - současnost	27
1.4. Migrační teorie	28
1.4.1. „Push-pull“ teorie	28
1.4.2. Neoklasická teorie migrace	29
1.4.3. Nová ekonomie pracovní migrace	30
1.4.4. Teorie duálního pracovního trhu	30
1.4.5. Teorie světového systému	31
1.4.6. Teorie migračních sítí	32
1.4.7. Teorie transnacionálního prostoru	33
1.4.8. Institucionální teorie	33
1.4.9. Teorie kumulativní příčinnosti	34
2. Hodnocení imigrace v ČR z různých hledisek	35
2.1. Výskyt cizinců na území celé České republiky	35
2.1.1. Vývoj počtu cizinců na území České republiky	35
2.1.2. Vývoj počtu nejčastějších státních občanství v České republice	39
2.1.3. Struktura cizinců na území České republiky podle věku a pohlaví	40
2.1.4. Vývoj ekonomicky aktivních cizinců na území České republiky	42
2.1.5. Čerpání zdravotní péče cizinci	45
2.1.6. Vzdělávání cizinců na území České republiky	46

2.2.Rozbor cizinců v krajích České republiky	47
2.2.1.Rozmístění cizinců v krajích České republiky dle celkového počtu	48
2.2.2.Rozmístění cizinců v krajích České republiky dle občanství.....	49
2.2.3.Věková struktura cizinců v krajích ČR	51
2.2.4.Ekonomická aktivita cizinců v krajích ČR.....	52
2.3.Rozbor nejčastějších státních občanství v ČR.....	58
2.3.1.Ukrajina	58
2.3.2.Slovensko	59
2.3.3.Rusko.....	60
2.3.4.Vietnam	61
2.3.5.Polsko	63
3.Závěr	64
4.Zdroje.....	67
4.1.Knižní zdroje	67
4.2.Internetové zdroje	68

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu (v tis.).....	36
Graf 2: Vývoj počtu cizinců v procentech obyvatel (k 1. 1.).....	37
Graf 3: Vývoj počtu cizinců dle občanství (k 31. 12.)	40
Graf 4: Věkové složení cizinců k 31. 12. 2014.....	41
Graf 5: Věkové složení obyvatelstva ČR k 31. 12. 2014	42
Graf 6: Poměr mezi typy ekonomické aktivity cizinců v ČR (1997 – 2011)	45
Graf 7: Cizinci na českých školách od roku 2003 do 2015	47
Graf 8: Složení cizinců podle věkových skupin - celá ČR (k 31. 12. 2012)	52
Graf 9: Ekonomicky aktivní cizinci v krajích ČR (r. 2011).....	53
Graf 10: Ekonomicky aktivní cizinci v krajích ČR (r. 2011).....	54
Graf 11: Rozložení nonEU cizinců v r. 2010 podle klasifikace NACE	57
Graf 12: Rozložení EU cizinců v r. 2010 podle klasifikace NACE	57

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR 1997 - 2004.....	44
Tabulka 2: Vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR 2005 - 2011.....	44
Tabulka 3: Rozmístění cizinců v krajích ČR - srovnání let 1996, 2006 a 2014	49
Tabulka 4: Rozmístění 5 nejčastějších občanství v krajích ČR v letech 2006 a 2014	51
Tabulka 5: Tabulka ekonomických činností (sekcí) podle NACE	55
Tabulka 6: Klasifikace zaměstnání KZAM	56
Tabulka 7: Rozdělení EU a nonEU cizinců dle kategorií KZAM (k 31. 12. 2010)	58

Seznam zkratk

ČR – Česká republika
EU – Evropská unie
MV – Ministerstvo vnitra
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ČSÚ – Český statistický úřad
DPH – Daň z přidané hodnoty
HDP – Hrubý domácí produkt
MZ – Ministerstvo zdravotnictví
EHIC – Evropský průkaz zdravotního pojištění
NACE – Klasifikace ekonomických činností
KZAM – Klasifikace zaměstnání

Úvod

V této diplomové práci jsem se zabývala rozbořem imigrace do České republiky. V úvodních kapitolách jsem podrobněji rozebrala základní pojmy, které souvisí s migrací. Vysvětlila jsem zejména pojmy migrace, imigrace, emigrace, migrant, imigrant a emigrant. Dále jsem také uvedla základní typologii migrace z různých hledisek a rozdělila jsem migranty do různých kategorií. V neposlední řadě jsem také nastínila současnou legislativu, která se dotýká problematiky imigrace a integrace cizinců na území celé České republiky. V další kapitole jsem poté uvedla vývoj migračních a integračních politik, které jsou v České republice využívány. Poslední kapitolu teoretické části jsem věnovala charakteristice některých migračních teorií.

V první kapitole praktické části jsem rozebrala vývoj počtu cizinců na území ČR z různých hledisek. Nejprve jsem uvedla vývoj jejich počtu celkově a z hlediska typu jejich pobytu a následně také změny v počtu nejčastějších státních občanství, která se na území České republiky vyskytují. V další podkapitole jsem se věnovala porovnání struktury cizinců vyskytujících se na území České republiky a domácích obyvatel České republiky z hlediska jejich věku a pohlaví. Další oblastí, na kterou jsem se v práci zaměřila, je ekonomická aktivita cizinců, kdy jsem cizince rozdělila podle typu jejich ekonomické aktivity. V neposlední řadě jsem se v této kapitole věnovala také čerpání zdravotní péče cizinci a jejich vzdělávání na našem území.

Druhou kapitolu praktické části jsem věnovala rozmístění cizinců v jednotlivých krajích České republiky, přičemž v první části jsem uvedla jejich rozmístění dle celkového počtu a ve druhé dle nejčastějších státních občanství. Dále jsem také krátce nastínila jejich věkovou strukturu a ekonomickou aktivitu v jednotlivých krajích.

Ve třetí a zároveň poslední kapitole praktické části jsem se zaměřila na charakteristiku pěti nejčastějších státních občanstvím – Ukrajincům, Slovákům, Rusům, Vietnamcům a Polákům. U každého z nich jsem krátce uvedla jejich vývoj na území ČR, přičemž jsem se zaměřila především na vysvětlení důvodů jejich migrace. Mimo jiné jsem také nastínila jejich současný stav na našem území.

Jelikož se domnívám, že zahraniční imigrace značnou měrou pokrývá určitou oblast trhu práce, je cílem této diplomové práce provést zhodnocení imigrace do ČR z výše

zmíněných hledisek a na základě získaných údajů potvrdit či vyvrátit tuto hypotézu. Cílem je mimo to i získat poznatky, které vypovídají o důvodech pro migraci do ČR a efektivnosti migrace v jednotlivých krajích, přičemž za kritérium efektivnosti jsem si stanovila účelnost přístupu migrantů na trh práce.

1. Teoretická východiska

Tato část diplomové práce bude zaměřena nejprve na pojmy a legislativu související s migrací a poté bude poukázáno na teorie, které těmto skutečnostem odpovídají. V první části tedy uvedu definice jednotlivých pojmů migrace, typologii migrace a rozdělení migrantů z různých hledisek. Dále pak provedu také stručný popis dvou základních zákonů, které se týkají tématu migrace a cizinců. Současně se také zaměřím na vývoj migračních a integračních politik a jako poslední téma v této části uvedu výčet základních migračních teorií a jejich krátkou charakteristiku.

1.1. Základní pojmy

V této kapitole uvedu základní pojmy, které se objevují v souvislosti s tématem migrace. Uvedena bude nejen jejich definice, ale také i různá hlediska rozdělení a typologie jak migrace, tak i migrantů.

1.1.1. Migrace, imigrace, emigrace, typologie migrace

Základním pojmem užívaným v této práci je pojem **migrace**. Tímto pojmem je označován přesun jednotlivců či skupin lidí z místa na místo resp. jejich pohyb v prostoru. Podle směru, kterým migrace působí, můžeme rozlišovat **emigraci** (vystěhování) a **imigraci** (přistěhování). Nutno však podotknout, že jakýkoli individuální pohyb nabývá obou těchto forem migrace. V oblasti, kde probíhá vystěhování dotyčné osoby, se jedná o emigraci a v oblasti, kam se osoba stěhuje, se jedná o imigraci. Migrace mezi dvěma územními jednotkami obvykle představuje trvalou formu pobytu. Znamená to tedy, že dochází ke změně trvalého (stálého) bydliště. To je také jeden z hlavních znaků, kterým se odlišuje migrace od ostatních pohybů vedoucích pouze k dočasné změně bydliště. (Roubíček, 1997, s. 257 – 58)

Palát (2014, s. 12) ve své knize uvádí, že z hlediska české legislativy je migrace rozdělena na dlouhodobý a krátkodobý pobyt. Dlouhodobý pobyt je možné udělovat na více než 1 rok a žádat o něj může migrant namísto o prodloužení jeho víza k pobytu nad 90 dní. Na rozdíl od víza nad 90 dnů získává migrant s povolením k dlouhodobému pobytu jisté výhody, které vylepšují jeho právní pozici a také mu umožňují změnit účel jeho pobytu. V případě, že dojde k situaci, že cizinec po dobu minimálně pěti let pobývá na území České

republiky, vzniká mu tak právo na získání tzv. *trvalého pobytu*. Podmínkou pro získání trvalého pobytu je mimo jiné také úspěšné složení zkoušky ze základů českého jazyka, aby bylo zaručeno, že se na území České republiky bez větších problémů dorozumí. V současné době existuje na získání trvalého pobytu právní nárok, takže v případě, že dojde k zamítnutí žádosti o trvalý pobyt, má cizinec právo na odvolání. Dalším způsobem, jakým je možné získat trvalý pobyt na území České republiky, je uzavření sňatku s občanem trvale žijícím na území České republiky, který je buď občanem přímo ČR, nebo některého ze států EU. (Palát, 2010, s. 12 - 13)

Obecná typologie migrace:

1) Z hlediska lokalizace

Z hlediska celého českého území je možné podle lokalizace rozlišovat dva typy migrace - migrace **vnitřní** a **vnější**. Vnitřní migrací se rozumí pohyb osob v rámci jednoho územního celku (např. celá ČR, region,...). Vnější migrací se potom rozumí přesun osob za hranice tohoto územního celku (celá ČR, region,...). Abychom mohli tvrdit, že se jedná o migrační pohyb, tak je nutné sledovat kritéria jako je doba pobytu nebo právní status.

2) Z hlediska příčiny

Z hlediska příčiny rozlišujeme migraci **dobrovolnou** (chtěnou) a **nedobrovolnou** (nucenou). Dobrovolnou migrací se rozumí stěhování osob z jejich vlastní iniciativy, na základě jejich svobodné vůle, přičemž se jedná o migraci naplánovanou. Druhým případem, tedy nucenou migrací, se potom rozumí situace, kdy je osoba donucena odejít z určitého místa, je z něj vyhnána. Dobrovolnou migraci můžeme dále rozdělit na migraci *pracovní, řetězovou, neimigrační a inovační*. Hlavním motivem pro pracovní migraci je vidina lepšího zaměstnání, vyšší mzdy, lepších benefitů apod. Důvodem vzniku řetězové migrace je sloučení rodiny. Neimigrační migrací je myšlena migrace za studiem, výzkumy apod. za předpokladu, že nedojde ke změně trvalého bydliště. Hlavní myšlenkou inovační migrace je vidina lepších životních podmínek v nové zemi či oblasti.

3) Z hlediska časového

Z tohoto hlediska posuzujeme migraci z pohledu časového období, ve kterém migrace nastává. Pokud se jedná o pobyt migranta na území daného státu do 1 roku, tak jde o **krátkodobou** migraci. Za **dlouhodobou** migraci je potom považováno období delší než 1 rok. Dalším typem migrace z časového hlediska je migrace **přechodná**. K té dochází pouze na určitou časově omezenou dobu, kdy migrant zemi opouští a směřuje do jiné země. Tento

typ migrace v sobě může zahrnovat také *zpětnou, tranzitivní a sezónní migraci* anebo *dojíždění*. Posledním typem migrace z časového hlediska je migrace **kyvadlová**. Ta je charakteristická opakovaným pohybem migranta mezi cílovou zemí a zemí jeho původu. (Palát, 2014, s. 7 – 9)

1.1.2. Migrant, imigrant, emigrant

Pojmem **migrant** je označován člověk, který se z jednoho místa přesouvá na místo druhé. Jestliže z daného území odchází, pak je považován za **emigranta**. V opačném případě, tedy tam, kam se stěhuje, je nazýván **imigrantem**. (Čižinský, Hradečná, 2014, s. 23)

Slovenský portál iom.sk definuje imigranta jako osobu, která migruje na území určitého státu s úmyslem na více než 1 rok se v této zemi usadit. Za emigranta naopak považuje osobu, která se z území daného státu vystěhovává, přičemž její úmysl je usadit se na území jiného státu nejméně po dobu 1 roku.

Organizace spojených národů definuje ve svých publikacích mezinárodního migranta jako osobu, která žije v jiné zemi, než jaká je země jeho původu. (International Migration Report 2015, 2016, s. 4)

Na mezinárodní konferenci o emigraci a imigraci z roku 1924 byly také definovány pojmy emigrant a imigrant. Emigrantem byla definována osoba, která opouští svou zemi za účelem zaměstnání, doprovodu či připojení se ke svému manželovi/manželce, dětem, bratrům sestřám apod., kteří již z dané země ze stejného důvodu emigrovali. Mimo jiné je za emigranta považována i osoba, která se za stejných podmínek vrací ze země, do které již před časem imigrovala. Za imigranta je potom považován cizinec, který přijel do země s úmyslem najít si zde zaměstnání a trvale se zde usídlit. (Problems of Migration Statistics, 1950, s. 5)

Palát (2014, s. 10) ve své knize uvádí rozdělení migrantů do osmi skupin:

- 1) **Uprchlík**. Za uprchlíka je dle Ženevské úmluvy považována osoba, která se nachází na území jiné vlasti a má opodstatněné obavy z pronásledování z různých důvodů, přičemž není schopna nebo ochotna přijmout ochranu od své země. Důvody mohou být například rasové, náboženské, národnostní či politické.
- 2) **Osoba pobývající mimo svou mateřskou zemi**. Tyto osoby se nemohou nebo

nechtějí vrátit do své mateřské země, jelikož mají odůvodněné obavy z pronásledování např. kvůli svým politickým názorům, z národnostních či rasových příčin apod.

- 3) **Žadatel o azyl.** Za žadatele o azyl jsou považovány osoby, které jsou uznanými uprchlíky, tzn., že opustili svoji rodnou zemi z důvodu obav z pronásledování a prověřuje se u nich, zda splňují podmínky Ženevské úmluvy. Jestliže dané podmínky splňují, potom jsou považovány za azylanty a je jim udělen azyl, tzn. jakési povolení k pobytu z různých důvodů (politických, národnostních, náboženských,...).
- 4) **Ilegální imigrant.** Za ilegálního imigranta je považována osoba, která v cílové zemi žije bez jakýchkoli dokumentů povolujících jí pobyt na území tohoto státu.
- 5) **Dočasný pracovní migrant.** Dočasným pracovním migrantem je osoba, která se vydala do cílové země za prací a po skončení pracovního poměru v této zemi se vrací do země původu.
- 6) **Vysoce kvalifikovaný migrant.** Osoba považována za kvalifikovaného migranta pobývá v cílové zemi za pracovním účelem.
- 7) **Rodinní příslušníci.** Rodinnými příslušníky jsou osoby, které následují svého příbuzného do cílové země, ve které tento pracuje z některého z výše uvedených důvodů.
- 8) **Navrátilci.** Za navrátilce jsou považovány osoby, které se po uplynutí určité doby navracejí do země svého původu. (Palát, 2014, s. 10 – 11)

V rámci českého právního řádu se na rozdíl od pojmu imigrant objevuje pojem **cizinec**. Za cizince je považována osoba, která pobývá na území České republiky a pochází z jiné země. Podle toho se potom dále rozlišuje, zda tato osoba pochází z jiného státu Evropské unie, či zda je občanem tzv. *třetí země*. V případě, že se jedná o občana jiného státu Evropské unie, vyplývají jeho specifická práva ze smluv, které byly podepsány při vstupu ČR právě do této unie. Naproti tomu pokud se jedná o osobu ze třetí země (ze země mimo EU), tak tohoto cizince dále rozlišujeme na cizince bez vízové povinnosti a cizince s vízovou povinností. Cizinci s vízovou povinností jsou povinni před cestou do České republiky požádat o vízum, přičemž musí také uvést účel své cesty (pobytu). Účelů pobytu je hned několik a pro každý tento účel je nutné mít jiné vízum. Účelem může být např. práce, podnikání, studium, sloučení rodin apod. (Palát, 2014, s. 12)

1.2.Současná legislativa týkající se cizinců a imigrace

Pro doplnění budou v následujících odstavcích uvedeny vybrané zákony, které se týkají oblasti migrace a cizinců. V současnosti neexistuje na území České republiky jen jeden zákon, který by zahrnoval veškerou agendu týkající se migrace a cizinců. Jak bylo řečeno, migrace je velmi rozsáhlou oblastí, kterou se zabývají odborníci z různých oborů, a proto není prakticky možné vytvořit pouze jeden zákon, který by to vše zahrnoval. Nyní se tedy podíváme na mnou vybrané zákony s tímto tématem související.

1.2.1. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky je jedním ze základních zákonů, které se zabývají otázkou vstupu a pobytu cizinců na území České republiky. Mimo jiné tento zákon také definuje pojem „cizinec“, stanovuje podmínky vycestování cizince z území České republiky a stanovuje působnost Policie ČR, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti. Další oblastí, na kterou se zákon zaměřuje, je oblast udělování víz, povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu, vydávání cestovních dokladů a zelených karet. Jeho působnost se nevztahuje na osoby, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty apod. V platnosti je od 1. 1. 2000 a v průběhu let prošel hned několika novelizacemi.

Pod pojmem „cizinec“ se ukrývá fyzická osoba, která není občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. Cizinec může vstoupit na území České republiky pouze přes hraniční přechod, přičemž má povinnost předložit při hraniční kontrole platný cestovní doklad, resp. jiný doklad prokazující jeho totožnost, pokud se jedná o občana Evropské unie či jeho rodinného příslušníka.

Výše uvedený zákon rozděluje pobyt cizinců na území České republiky do několika typů. Jednak může cizinec pobývat na území České republiky přechodně a jednak i trvale (na základě povolení k trvalému pobytu). V případě, že cizinec pobývá na území České republiky pouze přechodně, může zde pobývat buď úplně bez víza, nebo je nutné, aby disponoval krátkodobým či dlouhodobým vízem, popřípadě také výjezdním příkazem.

Krátkodobé vízum je vízum, které je udělováno na jeden či více opakovaných vstupů na území schengenského prostoru, přičemž maximální délka pobytu nesmí přesáhnout stanovenou lhůtu 90 dní. V případě po sobě následujících pobytů v schengenském prostoru

nesmí ani celková doba těchto pobytů přesáhnout 90 dní během každých 180 dní. Do cestovního dokladu uděluje krátkodobé vízum na území hranic policie.

Dlouhodobé vízum neboli vízum k pobytu nad 90 dní, je udělováno ministerstvem na žádost cizince, který má záměr pobývat na území České republiky po dobu delší než 3 měsíce. Obvyklá doba, na kterou je dlouhodobé vízum udělováno, činí 1 rok. V případě, že účelem udělení víza je převzetí povolení k trvalému pobytu, společné soužití rodiny, studium či vědecký výzkum, je vízum udělováno na dobu 6 měsíců.

Pro udělení povolení k dlouhodobému pobytu, které opravňuje cizince přechodně pobývat na území České republiky déle než 3 měsíce a vykonávat zde zaměstnání, je cizinci vystavována tzv. *zaměstnanecká karta*. Ta je vystavena přímo na danou pracovní pozici, kterou cizinec v zaměstnání vykonává, nebo na pracovní pozici, na kterou ministerstvo udělilo souhlas.

Pro cizince, kteří hodlají přechodně pobývat na území České republiky a být zaměstnání na pracovní pozici, která vyžaduje vysokou kvalifikaci, je určena tzv. *modrá karta*. Pro získání modré karty musí žadatel splňovat jisté podmínky. Jednou z nich je řádně ukončené vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání, pokud toto trvalo po dobu nejméně tří let. Další podmínkou je uzavřít pracovní smlouvu nejméně na dobu jednoho roku, přičemž musí být dodržena zákonná týdenní pracovní doba. V neposlední řadě existuje podmínka, že roční hrubá mzda cizince musí být ve výši minimálně 1,5 násobku průměrné hrubé mzdy v ČR.

Cizinec může na území České republiky pobývat také v rámci trvalého pobytu, přičemž zde může pobývat buď na základě povolení k trvalému pobytu, nebo na základě rozhodnutí příslušného orgánu, který svým rozhodnutím svěřuje tohoto cizince do náhradní péče dle splnění určitých podmínek. Žádat o povolení k trvalému pobytu může cizinec po pěti letech nepřetržitého pobytu na území České republiky. Zákon také stanovuje některé případy, ve kterých je povolení k trvalému pobytu vydáváno již po 4 letech nepřetržitého pobytu či dokonce bez podmínky nepřetržitého pobytu.

1.2.2. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu

Podmínky pro vstup a pobyt osob žádajících Českou republiku o mezinárodní ochranu, azylantů a žadatelů o azyl jsou upraveny v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu. Tento zákon stanovuje podmínky vstupu či pobytu cizince na území České republiky v případě,

že tento cizinec požádá Českou republiku o mezinárodní ochranu. Podmínky vstupu a pobytu stanovuje také pro azylanty a osoby, které požívají doplňkovou ochranu na území. Další součástí zákona o azylu je stanovení práv a povinností žadatelů o mezinárodní ochranu, azyl, osob požívajících doplňkovou ochranu na území a cizinců, které tento zákon stanovuje. Mimo jiné také upravuje otázku státního integračního programu, stanovuje azylová zařízení a vymezuje působnost Ministerstva vnitra a Policie České republiky v této oblasti.

Mezinárodní ochranou se dle tohoto zákona rozumí ochrana, která je cizinci poskytnutá na území České Republiky ve dvou formách – ve formě azylu nebo doplňkové ochrany. O mezinárodní ochranu projevuje cizinec zájem podáním žádosti, přičemž tímto krokem vyjadřuje touhu po ochraně ze strany České republiky z důvodu jeho strachu z pronásledování či z hrozící vážné újmy. Pronásledován může být z důvodu uplatňování politických práv a svobod, z rasových, náboženských, národnostních, pohlavních důvodů či z důvodu jeho příslušnosti k určité sociální skupině. Podat ji má možnost buď na policii ČR či na Ministerstvu vnitra.

Mezinárodní ochranu ve formě azylu je možné poskytnout cizinci v případě, že byly potvrzeny jeho obavy z pronásledování či za účelem sloučení s jeho rodinou. Azyl je možné udělit za stanovených podmínek i z humanitárních důvodů.

V případě, že cizinec nesplňuje podmínky pro udělení azylu, je možné mu za zákonem stanovených okolností poskytnout tzv. *doplňkovou ochranu*. Ta je udělována v případě, že existují obavy, že při navrzení cizince do státu jeho původu, by mu hrozila vážná újma. Doplňkovou ochranu je možné poskytnout také za účelem sloučení rodiny.

Azylovým zařízením se rozumí takové zařízení, které je určeno pro hromadné ubytování osob žádajících o mezinárodní ochranu, azylantů či osob požívajících doplňkové ochrany na území České republiky, přičemž podmínky tohoto zařízení nesmí nikterak narušovat lidskou důstojnost. Mezi azylová zařízení se řadí tři typy zařízení – přijímací, pobytové a integrační. Přijímací azylové středisko je využíváno pro ubytování žadatelů o mezinárodní ochranu po dobu, kterou stanovuje zákon o azylu. Do této doby se řadí identifikace cizince, provedení lékařské prohlídky, udělení víza k pobytu za účelem podání žádosti o mezinárodní ochranu apod. V pobytovém zařízení jsou ubytováni žadatelé o mezinárodní ochranu do té doby, než rozhodnutí této žádosti nabude právní moci. Integrační azylové středisko je potom určeno k přechodnému ubytování azylantů a osob požívajících doplňkovou ochranu.

1.3. Migrační a integrační politiky v ČR

Migrační politikou se rozumí soubor zákonů, nařízení a praktik, které se týkají pohybu migrantů přes hranice státu a jejich pobytu na území země, do které migrují. Do migrační politiky je také možné zahrnout množství ostatních politik, jako jsou imigrační a emigrační politiky, které regulují pohyb migrantů do a ze země. Dále pak integrační politiky, pomocí nichž je podporováno začleňování jednotlivých migrantů do společnosti, vízové politiky, či politiku ochrany státních hranic.

Na tvorbě české migrační politiky se zejména podílí Ministerstvo vnitra ČR. Konkrétně se jedná o odbor azylové a migrační politiky. Úloha MV ČR je v poslední době stále více posilována. Konkrétně se jedná např. o kroky provedené v roce 2008, kdy došlo k převedení odpovědnosti za koordinaci integračních politik z Ministerstva práce a sociálních věcí zpátky na Ministerstvo vnitra. V podstatě tedy dochází k centralizaci rozhodování o migrační politice, přičemž dalšími aktéry, kteří se také zapojují do tvorby migrační politiky, jsou i ostatní ministerstva, zejména tedy MZV ČR, MPSV ČR či MPO. (Drbohlav, 2010, s. 69)

Pojem integrace cizinců nemá žádnou rozsáhlou definici na celoevropské úrovni, a dokonce ani na úrovni českého státu. Podle původní koncepce integrace cizinců v České republice se za integraci považoval proces postupného začleňování cizinců mezi domácí obyvatelstvo z hlediska struktury a vazeb. V aktualizované definici pojmu integrace cizinců se setkáváme s pohledem, který integraci považuje za oboustranný proces, během něhož dochází ke sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců do jedné společnosti.

Integrace cizinců je většinou spojována s různými oblastmi, které mají v procesu integrace jistou váhu. Příkladem takové oblasti je trh práce, vzdělání, zdravotnictví či bydlení. Všechny tyto oblasti bývají zahrnuty do programových dokumentů týkajících se integrace cizinců. V České republice se integrační politika rozvíjí směrem shora dolů, tzn., že na celoevropské úrovni je vytvářen pouze obecný rámec integračních politik, přičemž jejich konkrétní podobu mají v rukou jednotlivé členské státy. (Trbola, Rákoczyová, 2011, s. 17)

1.3.1. Vývoj migrační politiky v ČR

Před rokem 1989 byla pro Československo charakteristická spíše emigrace. Výjimkami byla období mezi lety 1918-1920 a 1945-1949. V těchto poválečných letech byl

zaznamenán nárůst tzv. *navrátilců*, tedy lidí, kteří se v období války stali emigranty a po válce se vrátili zpět. Větších rozměrů v počtu navrátilců přitom dosáhla druhá vlna. (Baršová, Barša, 2005, s. 206 – 219)

Vývoj migrace po roce 1989 byl ovlivněn politickými změnami v letech 1989-1990. V tomto období se velmi atraktivními z hlediska dočasné pracovní migrace a trvalého přistěhovalectví staly České země a zejména Praha. Během prvního desetiletí po roce 1989 se z demografického hlediska dají rozlišovat tři etapy migrace. První etapa přímo souvisela s politickými změnami v roce 1989 a byla charakteristická návratovou migrací. Tato etapa skončila v roce 1992, kdy se zvýšila česko-slovenská migrace z důvodu rozdělení Československa. Druhá etapa probíhala mezi lety 1993-1997 a jejím charakteristickým rysem byl pokles migrace se Slovenskem a posílení migračních vazeb s ostatními zeměmi. Ve třetí etapě, která probíhala mezi lety 1998-2000, nastal pokles intenzity zahraničního stěhování.

Tyto údaje, které vyplývají z evidence přihlášení k trvalému pobytu, však nejsou úplné. Hlavním důvodem je to, že nezachycují migranty, kteří žijí v ČR na základě povolení k dlouhodobému pobytu. Statistiky plynoucí z těchto údajů potom mluví o mnohem dynamičtější migraci. Po tom, co se rozdělilo Československo, žilo na území ČR cca 50 tisíc cizinců, přičemž 40% z nich zde žilo s povolením k dlouhodobému pobytu. To svědčí o oné značné neúplnosti údajů vyplývajících pouze z evidence přihlášení k trvalému pobytu.

Po roce 1989 se podobně jako v letech 1918 a 1945 zvýšila imigrace. Rozdílem však bylo, že tato vlna imigrace neskončila s návratovou vlnou, ale změnila se v celkem stabilní a trvalý migrační proud. Díky tomu ČR dohnala obrat, kterým si o několik desítek let dříve prošly západoevropské společnosti. „*Přistěhovalectví se tak stalo novou realitou, která začala být postupně reflektována v politické agendě.*“¹

Konkrétní podoba zahraniční imigrace byla ovlivňována hned několika faktory. Například se jednalo o pracovní migraci za doby socialismu, kdy k nám přicházeli např. vietnamští dělníci, což mělo za následek rozvoj vietnamského podnikání v ČR. Dalším faktorem, který ovlivňoval podobu zahraniční imigrace, bylo doznívání účinků starého režimu bez víz. Ten umožňoval pohyb občanů bez víz mezi vybranými zeměmi starého socialistického bloku (např. bezvízový styk s Ukrajinou). Nemalý význam v zahraniční imigraci měla také kulturní a jazyková blízkost zemí. Konkrétně se jednalo o migraci ze Slovenska či Ukrajiny. Zapomenout nesmíme také na rodinné vazby a nové ekonomické

1. ¹BARŠOVÁ, Andrea; BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát - Imigrační a integrační politiky v USA, Západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

příležitosti. Migrace byla stále více ovlivňována jednáním státu. Ten se snažil o její řízení a kontrolu. Bodem zlomu byla polovina 90. let, kdy se české právo začalo poměrně rychle přizpůsobovat požadavkům, které přicházely z EU. Navzdory tomu byla tvorba politik v oblasti migrace až do konce 90. let stále spíše roztržštěná. Komplexnější charakter přístupů k migraci a přistěhovalectví se prosazuje až od konce 90. let. (Baršová, Barša, 2005, s. 219 - 221)

Z pohledu formování migračních politik je možné období po roce 1989 rozdělit do čtyř etap. Dle Drbohlava (2010, str. 70) se jedná o tato období: 1990-1992, 1993-1998, 1999-2002, 2003-2008.

Období 1990-1992

Vzhledem k politickým změnám v roce 1989 toto období proslulo zásadními změnami v migrační politice a praxi. V této porevoluční době totiž došlo k prolomení izolace země jak ze strany imigrace, tak i ze strany emigrace. V podstatě každému bylo dovoleno vstoupit na jakékoli území a dělat tam cokoli. Z toho důvodu se začala budovat nová institucionální síť subjektů, které by řešily problematiku mezinárodní migrace. Došlo také k navazování kontaktů se zeměmi Evropy, které byly v otázce imigrace velmi vyspělými, což mělo především pomoci při tvorbě nové migrační legislativy. Ta byla přijata velice rychle, a proto postrádala veškerou koncepčnost a systematičnost. Tento nový zákon byl přijat v roce 1992 a nahradil tak původní zákon o pobytu cizinců z roku 1965. Obsahem byla relativně standardní moderní struktura pobytových statusů. Pro příklad se jednalo o zavedení povolení ke krátkodobému pobytu do 6 měsíců, dlouhodobému pobytu trvajícím do 1 roku, či k trvalému pobytu. Podle této zákonné úpravy byl povolen trvalý pobyt pouze rodinným příslušníkům českých občanů nebo pro humanitární případy. Ostatní cizinci neměli na trvalý pobyt v ČR nárok (pouze na dlouhodobý pobyt). Kromě toho měla Česká republika sjednan bezvízový styk s většinou zemí, které byly v původu migrantů nejčastěji zastoupené. (Drbohlav, 2010, s. 71 – 72)

Období 1993-1998

Po rozdělení Československa v roce 1993 se rázem ze Slováků stali cizinci v nově vzniklé České republice. To bylo příčinou skutečnosti, že téměř 400 000 Slováků požádalo o české občanství. Díky smlouvě o volném pohybu mezi Českem a Slovenskem došlo k nové vlně imigrace Slováků, která vedla k tomu, že byla vytvořena největší skupina trvale usídlených migrantů v České republice. Pro migranty ze Slovenska byly připraveny mnohem

liberálnější podmínky pro jejich pobyt v ČR a také pro jejich pozici na pracovním trhu, než tomu bylo u ostatních cizinců. Konkrétně nemuseli žádat o víza pro dlouhodobý pobyt v ČR a nepotřebovali ani pracovní povolení. Jedinou jejich povinností bylo zaregistrovat se u místního úřadu práce. Tyto podmínky platily až do roku 2004, kdy se Česká republika stala součástí Evropské unie a musela přejít na standardní režim těchto podmínek pro občany Evropské unie.

Současně s migranty ze Slovenska probíhal i příliv pracovních migrantů z ostatních zemí, přičemž v rámci legislativy stále platila spíše liberální pravidla a různá praktická opatření. Objevovat se však začala i dílčí restriktivní opatření, kdy měla např. policie na státních hranicích dovoleno kontrolovat, zda cizinec cestující do země, má dostatečné množství finančních prostředků pro zdejší pobyt.

V závislosti na zhoršující se ekonomické situaci v letech 1997-1998 docházelo ke snižování životních standardů občanů ČR. Současně také vzrostla míra nezaměstnanosti, což mělo za následek odliv cizinců z českého pracovního trhu. Zejména kvůli obavám z možných důsledků působení cizinců na českém pracovním trhu a vývoji legislativy v souladu s restriktivní politikou EU, uplatňovaly úřady práce od roku 1998 přísnější podmínky při vystavování pracovních povolení.

Toto období je také spojeno se začátkem procesu vstupu České republiky do EU, což se odrazilo i v oblasti migrační politiky. Hlavními cíly české migrační politiky byl zejména boj proti nelegální migraci, modernizace azylové politiky a také harmonizace zdejší migrační politiky s migračními politikami ostatních členů EU. (Drbohlav, 2010, s. 73)

Období 1999-2002

Zejména kvůli pokračujícím ekonomickým problémům došlo k aplikaci restriktivních přístupů v české migrační politice. Ke zpřísnění pravidel došlo zejména u cizinců, kteří do Česka přijeli za prací. V lednu roku 2000 začaly v této oblasti platit dva zákony. Konkrétně zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území Česka a zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

Zákon o pobytu cizinců na území ČR se týkal zavedení nového vízového a pobytového režimu, čímž byla zrušena liberální praxe, která do té doby běžně fungovala. Migranti byli povinni žádat o vstupní vízum či prodloužení pobytového povolení nikoli na území Česka, nýbrž na českém zastupitelském úřadu v zahraničí. Z tohoto důvodu počet cizinců migrujících do Česka poklesl. Další novinkou tohoto zákona bylo zavedení dvou typů

pobytu – přechodného a trvalého. V případě přechodného pobytu šlo o pobyt na základě krátkodobého nebo dlouhodobého víza. Tento zákon také zakazoval změnu účelu pobytu na území Česka. Té mohlo být dosaženo opět pouze přes český zastupitelský úřad v zahraničí.

Zákon o azylu začal nově nazývat osoby s přiznaným statutem uprchlíka „azylantem“ a osobu, která žádá o status uprchlíka „žadatelem o azyl“. Tento zákon také přijal tři tzv. *londýnské rezoluce* z roku 1992, pomocí nichž byl definován institut zjevně neopodstatněné azylové žádosti. Konkrétně se jednalo o žádosti podané z ekonomických důvodů, o úmyslné udání nesprávných údajů a o to, že žadatel přicházel z tzv. *bezpečné třetí země* či *bezpečné země původu*. Tento zákon však i rozšířil práva žadatelů o azyl. Jedním z nich byla záruka práva na pobyt mimo azylová zařízení. Dalším potom bylo právo na poskytnutí finanční podpory až do výše životního minima.

V roce 2000 došlo také k zavedení vízové povinnosti pro vstup do Česka vůči vybraným zemím, jako např. vůči Ukrajině, Rusku a Bělorusku. To se dotklo zejména cizinců ze třetích zemí, kteří do té doby zneužívali bezvízového styku k nelegálním ekonomickým aktivitám na českém trhu práce.

V roce 2001 byly podniknuty dva kroky, které liberalizovaly v určité míře českou migrační politiku. Jednalo se o novelu zákona č. 140/2001 Sb., o pobytu cizinců. Ta odstranila některé nedostatky tohoto zákona např. tím, že zavedla, že se do čekací doby na trvalý pobyt bude započítávat i doba přechodného pobytu cizince na území Česka i před 1. 1. 2000. Dalším krokem liberalizujícím českou migrační politiku bylo to, že vláda schválila základní rysy pilotního projektu určeného pro nábor kvalifikovaných migrantů. Důvodem tohoto kroku byly zejména zhoršující se demografický vývoj českého lidu a také očekávání dalšího hospodářského růstu. Současně však byla přijata i novela zákona o azylu, která měla restriktivní podobu, jelikož jejím cílem bylo především snížit počet „neoprávněných“ žádostí o azyl. V roce 2002 vešla v platnost další dílčí novela azylového zákona, která azylové řízení změnila na jednoinstanční proceduru. Její řízení mělo od té doby na starosti MV ČR. (Drbohlav, 2010, s. 74 – 76)

Období 2003-2008

Po vstupu České republiky do EU v květnu roku 2004 nastala z hlediska migrační politiky změna zejména v rozdílném právním přístupu k občanům EU/EHP a Švýcarska (a jejich rodinným příslušníkům) na jedné straně a k občanům třetích zemí na straně druhé. Toto období je již i díky krokům realizovaným v roce 2003 možné považovat za nové

a aktivnější období české migrační politiky. Jedním z důkazů je zformulování šesti základních zásad týkajících se oblasti migrační politiky, které byly vytvořeny jako základ k vytvoření komplexní migrační strategie. Ta bohužel doposud nebyla zpracována. Nicméně těchto šest zásad mělo zdůraznit roli státu při řízení migrace. Jelikož však jejich forma byla velice obecná a vágní, tak ve skutečnosti neměly reálný dopad na vytvoření migrační politiky.

Skutečnost, že aktivita státu v oblasti migrační politiky vzrostla, dokazuje i spuštění pilotního programu nazvaného „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“, který byl spuštěn v roce 2003 a jehož hlavním cílem bylo přilákat ze zahraničí odborníky a vysoce kvalifikované pracovníky. Z důvodu přísných podmínek pro účast v programu, nepříliš lákavé nabídky výhod, malé informovanosti cizinců o projektu či slabému zapojení zaměstnavatelů však nebyl o projekt zaznamenán nijak zvlášť velký zájem. Přesto však program prošel po pěti letech pilotní fází a bylo schváleno jeho pokračování tentokrát už v tzv. *nepilotní podobě*.

V roce 2003 bylo vypracováno několik novel zákonů, přičemž většina z nich vstoupila v platnost se vstupem ČR do EU. Např. byla vytvořena novela zákona o azylu. Ta do českého práva začlenila dvě evropské směrnice a Nařízení Rady. Novela zákona o pobytu cizinců se týkala zejména občanů ze třetích zemí a její podstatou byla transformace systému pobytových povolení a zavedení institutu povolení k dlouhodobému pobytu.

Novela zákona o zaměstnanosti vytvořená v roce 2004 významným způsobem upřesnila podmínky, které se týkaly zaměstnávání cizích státních příslušníků.

V roce 2006 došlo ke zkrácení doby potřebné pro získání povolení k trvalému pobytu z deseti na pět let. Tím se zároveň také snížila „čekací doba“ na české občanství.

Rok 2007 přinesl novelu zákona o pobytu cizinců, která byla vytvořena jako reakce na rostoucí počet tzv. *účelových sňatků* českých občanů a cizinců. Podle této novely bylo povolení k trvalému pobytu v ČR vydáno až po uplynutí dvou let legálního pobytu osoby na území ČR, přičemž minimálně jeden rok musela být tato osoba v postavení rodinného příslušníka (např. manžel/manželka) českého občana či občana EU.

Dalším „aktivizačním“ krokem z pohledu české migrační politiky je tzv. *projekt zelených karet*. Jeho vznik iniciovalo MPO a v platnost vstoupil na začátku roku 2009. Podstatou tohoto programu bylo zjednodušení získávání zahraniční pracovní síly a také snížení administrativní zátěže, která vzniká při imigrační proceduře. Celý systém měl

tedy za cíl podporovat krátkodobou legální pracovní migraci, čímž by se snížila úroveň nelegálního zaměstnávání cizinců.

V roce 2008 došlo k upravení problematiky zaměstnanosti cizinců. Zejména byl zjednodušen proces získávání zahraničních pracovníků pro zaměstnavatele, jelikož došlo ke zrušení povinnosti zaměstnavatele vlastnit povolení pro získávání pracovníků ze zahraničí. Na druhou stranu byl zaveden institut tzv. *ochranné lhůty*, který byl určitou výhodou pro zahraniční pracovní sílu. V případě, že by ztratili zaměstnání jinou než vlastní vinou, bylo jim umožněno zůstat po dobu 60 dní v ČR a hledat si jiné zaměstnání.

Od roku 2008 dochází v České republice k restriktivním krokům v oblasti migrační politiky, a to zejména z důvodu globální krize, která se neustále stupňuje. (Drbohlav, 2010, s. 77 – 82)

1.3.2. Vývoj integračních strategií v ČR

Stejně jako migrační politiku, tak i vývoj integračních politik v ČR dělí Drbohlav (2010) do 4 období (1990 - 1992, 1993 - 1998, 1999 - 2002, 2003 - 2008). Baršová a Barša (2005) vývoj integračních přístupů dělí pouze do fází tří. Rozdílem oproti dělení dle Drbohlava (2010) je zejména spojení prvních dvou fází do jedné. Konkrétně se tedy jedná o fáze mezi lety 1990 – 1998, 1999 – 2003 a 2004 – současnost.

První fáze 1990 - 1998

Období po pádu železné opony bylo charakteristické vlnou uprchlíků mířících na území dnešní České republiky, kteří zde hledali zejména ochranu. V souvislosti s touto problematikou přijala v prosinci roku 1991 československá vláda řadu exekutivních opatření, která ustanovila program na pomoc uprchlíkům. Ten v upravené podobě existuje dodnes a jeho základem byla podpora při získání bydlení a výuka češtiny v omezeném rozsahu. Jelikož byly tyto programy na pomoc uprchlíků a krajanů velice individualizované a také velmi finančně a administrativně náročné, nikdy nebyly použity jako základ pro vytvoření integračních politik, které by se týkaly hlavního proudu přistěhovalců.

V oblasti uprchlíků a krajanů byly ze strany státní administrativy řešeny zejména otázky materiální pomoci, tedy technicko-organizační stránka přesídlení a usídlení. U dalších přistěhovalců byla řešena zejména otázka, jak tuto problematiku uchopit a definovat. V případě krajanů a uprchlíků stát nejdříve řešil samotnou realizaci pomoci a až poté

se zabýval vytvořením její obecnější strategie. U dalších kategorií přistěhovalců stát postupoval obráceně, tedy nejdříve obecně definoval problém k dosažení strategií a cílů a až poté definoval nástroje k jejich realizaci.

Při utváření integračních politik, které byly zaměřeny na hlavní proud přistěhovalců, došlo ke střetu třech rozhodujících okolností. Nejdříve bylo nutné si uvědomit, že velká část ekonomických imigrantů z Vietnamu, Ruska a Ukrajiny zde zůstane už natrvalo. Druhou podstatnou skutečností byla ochota ministerstva vnitra, aby se začalo zabývat otázkami integrace. Posledním důležitým bodem byla iniciační účast Rady Evropy na tvorbě integrační politiky. Proti tvorbě integrační politiky však také stála řada jistých skutečností. Například nebyla jednoznačně nastavena odpověď na otázku, zda má být aktivně usilováno o to, aby se přistěhovalci trvale usídlili na českém území, anebo zda se nemá do tohoto vývoje aktivně zasahovat a nechat celý tento proces na přirozeném vývoji. (Baršová, Barša, 2005, s. 232)

Druhá fáze 1999 – 2003

Druhá fáze je charakteristická vytvářením integrační politiky na různých úrovních. Došlo ke zformulování celkové integrační strategie a k tvorbě opatření v jednotlivých resortech. Aktivně byl podporován výzkum a sběr informací. Došlo k zavádění dotačních programů, které byly určeny k posílení spolupráce s nevládním sektorem a sdruženími přistěhovalců. Další snahou bylo přenést odpovědnost za realizaci těchto integračních politik do rukou nižších úrovní veřejné správy. Za tím účelem byla vytvořena Komise ministra vnitra pro integraci cizinců a vztahy mezi komunitami. Zasedali v ní úředníci z odpovědných resortů a také zástupci akademické obce a nevládního sektoru.

Ministerstvo vnitra působilo jako garant integračních politik zhruba čtyři roky, přičemž jeho výsledky v tomto ohledu byly poměrně smíšené. Na jednu stranu došlo k rozvoji motivace neziskového sektoru v oblasti spolupráce s ministerstvem vnitra a ke zvýšení zájmu jednotlivých sdělovacích prostředků apod. Také vědci se začali zabývat migrací a imigračními komunitami. V neposlední řadě došlo k položení základů systematického sběru a analýzy informací, přičemž byly vytvářeny i podmínky pro informovanost cizinců, konkrétně se jednalo například o vydávání příruček, zřízení webových stránek apod. Na druhou stranu byl přístup některých útvarů státní správy k integrační politice laxní. Z části to bylo způsobeno jejich nepochopením a bezradností a z části také možnými konflikty s jinými zájmy a prioritami. Jejich výsledkem bylo to, že se některá opatření jednotlivých resortů

veřejného sektoru nedařilo systematicky formulovat a následně ani uskutečňovat. Poradní orgány, které byly zřizovány na okresních úřadech a které se týkaly integrace cizinců, byly zrušeny reformami v roce 2002.

Mezi základní strategie, které byly zformulovány v této fázi, patří *Zásady koncepce integrace cizinců* (1999), *Koncepce integrace cizinců* (2000) a *Analýza situace postavení cizinců* (2003). (Baršová, Barša, 2005, s. 233 – 236)

Zásady koncepce integrace cizinců v České republice byly vytvořeny v roce 1999 jako první ucelený vládní dokument v oblasti integrace migrantů., který vznikl jako reakce na narůstající počet migrantů žijících na území České republiky. Tento dokument byl rozdělen do patnácti základních tezí, které vystihovaly základní zásady integrace. Jednou z těchto hlavních tezí bylo zajištění rovných příležitostí zejména na trhu práce, sociální integrace cizinců a jejich ochrana proti diskriminaci. V rámci této koncepce byla také zdůrazňována role státní správy v oblasti integrace cizinců. (Trbola, Rákoczyová, 2011, s. 17)

V roce 2000 na ni navázala obsáhlejší a konkrétnější **Koncepce integrace cizinců**. Ta se zabývala především rozdělením kompetencí a odpovědností při přípravě projektů týkajících se různých oblastí života a integrace migrantů mezi jednotlivé vládní resorty. Podporovány byly zejména projekty týkající se zvyšování informovanosti migrantů i českých občanů, poradenství pro migranty (sociální i právní), rozvoje jejich jazykových schopností apod. Na plnění těchto cílů se podílely zejména nevládní a neziskové organizace. (Drbohlav, 2010, s. 76 - 77)

V roce 2003 byla meziresortní Komisí ministra vnitra zpracována tzv. **Analýza situace postavení cizinců**. V tomto dokumentu je dělena kulturní integrace do dvou modelů – kulturní asimilace a pluralistická kulturní integrace. Předpokladem modelu pluralistické kulturní integrace je, že v rámci jednoho státu může existovat více různých kultur v případě, že dodržují základní práva a hodnoty a pokud jsou vnitřně otevřené. Dalším předpokladem je také fakt, že původní jazyk přistěhovalců je považován za součást jejich kultury a proto by měl být podporován. Na druhou stranu tento dokument uvádí, že pro účinnou integraci je třeba, aby byl podporován jazyk většinové společnosti. (Barša, Baršová, 2005, s. 233 – 236)

Třetí fáze 2004 - současnost

Třetí fáze započala 1. 1. 2004, kdy došlo k převedení problematiky integrační agentury pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Koncem roku 2004 vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí dokument, ve kterém byla zdůrazněna neefektivnost současných

integračních přístupů. Neefektivnost byla podle autorů způsobena tím, že dosavadní integrační přístupy byly příliš obecné. I přes to, že v nich bylo zdůrazněno, že je nutné přiblížit právní postavení cizinců k právnímu postavení občanů, nedošlo zde ke konkretizaci způsobů, jak tohoto přiblížení dosáhnout. Dále nebyla přistěhovalcům uložena žádná integrační povinnost a z druhé strany ani nebyly zvýhodněny osoby, které snahu o začlenění do společnosti projevily. Řešením mělo být vytvoření podrobné právní úpravy integrace imigrantů pro celou Českou republiku. Podstatou tohoto integračního dokumentu bylo také zdůraznit posílení individuální a individualizované integrace, která byla chápána jako uvědomělý a záměrný proces, přičemž tento proces spočíval v uzavření smlouvy mezi přistěhovalci a domorodci a jejím následném naplňování. (Baršová, Barša, 2005, s. 236 – 237)

1.4. Migrační teorie

Migračními teoriemi rozumíme různá hlediska vysvětlení mezinárodní migrace. Těchto teorií existuje nepřehledné množství a každá se zaměřuje na jinou oblast migrace. Jako hlavní důvod, proč neexistuje jen 1 teorie migrace, je uváděna skutečnost, že migrace je proces, který je velmi široký a je studován odborníky z různých oborů (geografie, sociologie, ekonomie, historie a demografie). Nyní se blíže podíváme na některé vybrané teorie migrace.

1.4.1. „Push-pull“ teorie

„Push-pull“ teorie spočívá v rozdělení faktorů způsobujících pohyb obyvatelstva do dvou skupin – „push“ faktorů a „pull“ faktorů. Za „push“ faktory jsou považovány síly, které migranta tlačí ze země jeho původu do jiné země, proto jsou v české literatuře považovány za faktory tlaku. Naopak „pull“ faktory jsou síly, které migranta lákají do cílové země a z toho důvodu jsou označovány také jako faktory tahu.

Za faktory tlaku je považován například nedostatek pracovních míst, nízká kvalita zdravotní péče, nízká úroveň bydlení, znečištěné životní prostředí, válka, přírodní katastrofy, hladomor, sucho, nedostatek svobody, obavy z pronásledování apod. To, že existují faktory tlaku, ještě neznamená, že musí dojít k migraci. K té dochází až ve chvíli, kdy existují také faktory, které migranta do cílové země přitahují. Mezi tyto faktory (faktory tahu) se řadí například lukrativní pracovní příležitosti, vyšší kvalita zdravotní péče, uspokojivější životní podmínky, větší svoboda v oblasti politiky a náboženství, kvalitnější systém vzdělávání, rodinné vazby apod.

Z výše uvedených příkladů jednotlivých faktorů vyplývá, že je možné je rozdělit do tří základních kategorií – ekonomické, kulturní a environmentální faktory. Ze současného vývoje migrace potom plyne, že ve většině případů lidé migrují zejména z důvodů ekonomických. (Palát, 2014, s. 16 – 18)

1.4.2. Neoklasická teorie migrace

Neoklasická teorie migrace je považována za jednu ze základních teorií zabývajících se vysvětlením migrace, která svého vrcholu dosáhla v 60. letech 20. století. V souvislosti s touto teorií došlo k definování dvou přístupů – makroekonomického a mikroekonomického. Makroekonomický přístup předpokládá, že migrace vzniká v důsledku nerovnoměrného rozdělení práce a kapitálu na úrovni celé země. Naopak mikroekonomický přístup říká, že je migrace důsledkem nerovnoměrného rozdělení práce a kapitálu na úrovni jednotlivce.

Podle makroekonomického přístupu je příčinou migrace rozdíl v úrovni mezd a příležitostí mezi jednotlivými zeměmi. Na základě tohoto přístupu se stěhují pracovníci z oblastí s nízkými mzdami a velkým množstvím práce do oblastí, kde jsou vysoké mzdy a nedostatek práce (pracovních sil). Jejich motivem k takovému chování je maximalizace mzdy. Migrací do oblastí s nedostatkem práce a vysokými mzdami postupně dochází k vyrovnání rozdílů v úrovni mezd. Podle této teorie dojde po vyrovnání úrovně mezd k zastavení migrace.

Mikroekonomický přístup k neoklasické teorii migrace zdůrazňuje racionální chování jedinců, kteří se rozhodují o migraci. Ti při svém rozhodování o migraci využívají racionální kalkulaci možných nákladů a přínosů migrace. V úvahu tedy berou náklady a přínosy, které přímo souvisí s migrací. Důvodem migrace jsou z pohledu tohoto přístupu nerovnosti, které se vyskytují na pracovních trzích jednotlivých zemí.

Neoklasická teorie migrace je v určitých ohledech podobná „push-pull“ teorii migrace. Hlavním rozdílem však je, že tato teorie zohledňuje pouze jednu oblast z ekonomických příčin migrace. Za další problém neoklasické teorie migrace je považována skutečnost, že zde není žádným způsobem zohledňována segmentace trhu práce. To je důležité zejména z toho důvodu, že jednotlivé segmenty se mohou vyvíjet odlišně a mobilita mezi nimi může být omezená. (Palát, 2014, s. 19 – 20)

Také podle Pořízkové (2008, s. 16) je dle neoklasické teorie vysvětlována migrace pomocí racionálně uvažujícího jedince, pro kterého je nejdůležitějším faktorem

při rozhodování o možné migraci maximalizace zisku z ní plynoucí. Ona migrace je zde podmíněna řadou faktorů působících na straně zdrojové i cílové země, přičemž mezi nejdůležitější faktory migrace z hlediska neoklasické teorie patří rozdílná úroveň mezd zdrojové a cílové země.

1.4.3. Nová ekonomie pracovní migrace

Na rozdíl od neoklasické teorie migrace nová ekonomie pracovní migrace tvrdí, že rozhodnutí o migraci není pouze na jednotlivci, ale na celé jeho rodině, přičemž hlavním důvodem pro jeho migraci není pouze maximalizace příjmů, ale také minimalizování možných rizik, nejistoty či relativní chudoby. Palát (2014, s. 20) pro ilustraci pracovní migrace uvádí příklad venkovské rodiny, která nemá dostatečné příjmy pro modernizaci a žije v oblasti, kde není dostatečně vyvinut ani pojistný a úvěrový trh. Z toho důvodu vysílá jednoho svého vzdělaného člena do města. Ten rodině pravidelně zasílá peníze, čímž jí umožňuje zvýšit celkové příjmy a minimalizovat riziko (díky diverzifikaci zdrojů).

Za další odlišnost této teorie od neoklasické teorie migrace je považován způsob posuzování chudoby. Neoklasický model vnímá chudobu absolutně, kdežto nová ekonomie pracovní migrace ji považuje za relativní. V tomto smyslu dochází k porovnávání životní úrovně jednotlivých domácností, kdy je vidět rozdíl mezi rodinami, které se rozhodly pro pracovní migraci a těmi, které ne.

Zmíněná teorie migrace se věnuje analýze příčin a hlubších souvislostí migrace v zemích, odkud migrant odchází, ale už se tolik nevěnuje podstatným faktorům v cílových zemích, kterými je zejména jejich aktuální poptávka na trhu práce.

1.4.4. Teorie duálního pracovního trhu

Podle této teorie vzniká migrace jako důsledek strukturálního nedostatku pracovníků v určitých sektorech v zemích, do kterých migranti míří. V důsledku motivačních problémů na nižších pozicích, kterým čelí lidé z rozvinutých zemí, je vytvářena poptávka po těchto pracovních místech ze strany zahraničních pracovníků. Hlavním důvodem nízkého zájmu o tato místa ze strany pracovníků domácí země je především nemožnost kariérního postupu a nízký status dané pozice ve společnosti. Proto jsou tato místa obvykle zaplňována pracovníky ze zahraničí, kterým jsou tyto skutečnosti lhostejné (nevnímají je jako motivační problém).

Teorie duálního pracovního trhu tvrdí, že domácí pracovníci postupně ztratí zájem o určitý segment pracovního trhu či se stanou pro tento segment příliš kvalifikovanými. V tom případě může dojít k situaci, že na trhu práce existuje i přes vysokou nezaměstnanost v hlavním segmentu pracovního trhu vysoká poptávka po práci, kterou jsou schopni uspokojit právě zahraniční migranti. Těm je lhostejná otázka sociálního statusu v cílové zemi zejména z toho důvodu, že v této zemi dosahují značně vyšší mzdy než v zemi původu. (Palát, 2014, s. 21 – 22)

Dle Pořízkové (2008, s. 16) se tato teorie označuje jako „teorie segmentovaného pracovního trhu“ a předpokládá, že hlavním faktorem migrace je hierarchická struktura pracovních míst a náborové politiky zaměstnavatelů. Na základě této teorie jsou na sekundárním pracovním trhu nabízena tzv. *dead – end – jobs*, tedy špatně placená místa, která jsou převážně zaplňována pracovníky, kteří do země imigrovali. Je tomu tak z toho důvodu, že jsou to místa poměrně nestabilní, špatně placená, mající nízký sociální status a většinou ani nenabízí možnost kariérního postupu. V očích domácích pracovníků jsou tedy neatraktivní. Pořízková dle Masseyeho (2005) říká, že v souvislosti s touto migrační teorií se hovoří o tzv. *terciárním sektoru pracovního trhu*, na kterém se soustřeďují pracovní místa určená imigrantům, přičemž tito jsou na ně automaticky přiřazováni. Konkrétně se jedná o místa málo atraktivní pro domácí populaci.

1.4.5. Teorie světového systému

Podle teorie světového systému jsou za příčiny migrace považovány změny historického uspořádání jednotlivých tržních vztahů v rámci světového systému. V rámci této teorie se předpokládá, že na trhu dochází k neustálé a nikdy nekončící akumulaci kapitálu, která hýbe celým systémem nevyjímaje migraci. Na migraci je z tohoto pohledu pohlíženo jako na důsledek akumulace kapitálu a pronikání ekonomických kapitalistických vztahů do periferních oblastí. Migrace je dávana do souvislosti s nerovnostmi, které existují mezi zaostalými periferními oblastmi a rozvinutými jádrovými oblastmi. Dochází zde například k tomu, že venkovské domácnosti jsou nuceny odejít do větších měst či zahraničí, kde je lákají vyšší výdělků. K tomu dochází zejména proto, že kvůli nastalým změnám tito lidé ztratí svoji soběstačnost.

Mezinárodní migrace vzniká v kontextu této teorie zejména mezi zeměmi bývalých koloniálních mocností a jejich koloniemi. Tyto země totiž spojují společné kulturní, jazykové,

investiční, dopravní a komunikační vztahy. Mezinárodní migraci je možné považovat za jednorázovou situaci, která nastala v důsledku určitých vlivů, ale také jako na proces, jež jednou začal a neustále se rozvíjí a přináší různé změny, které jsou zdrojem další migrace. (Palát, 2014, s. 22)

1.4.6. Teorie migračních sítí

Teorie sítí byla původně vytvořena k vysvětlení migrace z venkovských oblastí do měst v Africe, později byla aplikována i na migraci ve vyspělých zemích Evropy a Spojených států. V rámci této teorie vznikly tzv. *migrační sítě*, které jsou založeny na propojení současných migrantů (i potenciálních) s těmi, kteří již migraci v minulosti prošli. Hlavním smyslem takto vytvořené sítě je především předání zkušeností a znalostí s migrací jejich známým a spoluobčanům ze země původu. Tím má docházet k usnadnění migrace a integrace migrantů v cílové zemi, a to jak z ekonomického hlediska, tak i sociálního. Díky tomu se migrace postupně mění z individuální záležitosti na záležitost sítíovou. (Palát, 2014, s. 23)

Požizková (2008, s. 17) tvrdí, že díky cizincům pracujícím v cílové zemi, jsou částečně odstraňovány bariéry migrace pro jejich příbuzné a přátele. Ve své podstatě tak totiž snižují rizika jejich migrace a mimo jiné i náklady na migraci. Tento druh migrace je často označován jako tzv. *family and friend effect*, přičemž znázorňuje situaci, kdy se v určitých oblastech shromažďují imigranti stejného občanství. V České republice se s tímto efektem setkáváme zejména u občanů slovenské, ukrajinské, vietnamské, polské a moldavské národnosti.

Grulich (2013, s. 21) tvrdí, že teorie migračních sítí volně navazuje na teorii push – pull faktorů, kdy ji obohacuje o účelové vazby mezi migranty. Tato teorie rozšiřuje dosavadní důvody k migraci o vzniklou migrační síť. Ta v určitých případech může napomáhat ke snazší migraci ze země původu do cílové země vč. vytváření lepších životních podmínek. Tímto způsobem mohou migrační sítě značně ovlivňovat destinaci pro migraci – pozitivně i negativně. Nejenom, že mají pozitivní vliv při rozhodování o migraci, ale mohou mít i vliv negativní. Tím může být například skutečnost, že v cílové zemi může krátkodobě dojít ke zvýšení nezaměstnanosti vlivem nasycení cílového prostoru.

1.4.7. Teorie transnacionálního prostoru

Teorie transnacionálního prostoru doplňuje teorii sítí a spočívá ve vytvoření nových vazeb, které vznikají jako důsledek globalizace a rozvoje informační společnosti. Například rozvoj internetu umožňuje komunikaci a přenos informací v relativně krátkém čase. Dokonce i přesun migranta ze země původu do cílové země je urychlen díky rozvoji dopravy. V souvislosti s tím je v rámci této teorie vytvořen pojem tzv. *transnacionálních migrantů*, kteří díky globalizaci a rozvoji informačních technologií mohou udržovat sociální vazby ve dvou i více zemích a současně v nich na střídačku žít a podílet se na společenském životě. Z toho tedy plyne, že globalizace je považována za velmi důležitý faktor, který se podílí na různých aspektech migrace, jako je např. prohlubování, udržování a opakování migračních toků a vazeb mezi zemí původu a cílovou zemí. (Palát, 2014, s. 24)

Grulich (2013, s. 22) ve své publikaci definuje transnacionalismus jako proces, za jehož pomoci dochází k vytváření sociálního pole imigranty, přičemž toto pole je spojnicí oblastí jejich původu se zemí, ve které se usídlili. Důraz je zde kladen především na přeshraniční vztahy mezi jednotlivci či skupinami. Díky tomu jsou vytvářeny pevné a funkční svazky mezi zemí původu a cílovou zemí.

1.4.8. Institucionální teorie

Institucionální teorie se zabývá procesy institucionálního charakteru, které jsou spojeny s migrací. Jejím úkolem je studovat role jednotlivých institucí, které se s migrací objevují, přičemž se může jednat o instituce formální i neformální. V rámci fungování a vzniku vládních i nevládních institucí dochází v souvislosti s migrací k jakési institucionalizaci a tím i regulaci migračních toků. Důležitou roli však zaujímají i neformální instituce, které mimo legálních aktivit zahrnují i aktivity nelegální, které bývají spojené např. se zprostředkováním ilegálního přechodu hranic apod. (Palát, 2014, s. 24)

Snahou institucionální teorie je vysvětlit vliv, kterým působí institucionální subjekty na migraci. Opět se zde jedná o síť podporující a formující migraci. V souvislosti s touto teorií se můžeme setkat se dvěma skupinami institucionálních subjektů. V první řadě jde o subjekty, které se snaží na migraci nelegálně vydělat. Jejich představiteli jsou například organizace a jednotlivci, kteří zprostředkovávají ilegální migraci. Na straně druhé se jedná o nevládní a mezinárodní organizace či jedince, kteří svým jednáním pomáhají udržovat

mezinárodní migraci. Mezi jejich aktivity se řadí např. různé sociální služby, rady a také právní poradenství. (Grulich, 2013, s. 24)

1.4.9. Teorie kumulativní přičinnosti

Grulich (2013, s. 25) tuto teorii chápe jako evoluční proces. Vlivem mezinárodní migrace dochází v různých oblastech zdrojové i cílové země k určitým změnám. Tyto změny se dotýkají ekonomické, institucionální, sociální i kulturní oblasti. Například dochází k tomu, že na některých pracovních pozicích, na kterých jsou zaměstnáváni imigranti, dochází k přidělení jakési nálepky, která značí, že daná pozice není vhodná pro domácí obyvatelstvo. Tím se opět zvyšuje poptávka po imigrantech.

Palát (2014, s. 24 – 25) ve své publikaci uvádí, že základem této teorie je předpoklad, že určitý proces vyvolává v prostředí určité změny, přičemž tyto změny buď udržují, nebo posilují proces, který byl původně iniciátorem této změny. Ve své podstatě tedy samotná migrace vyvolává určité změny, které v budoucnu vedou k nárůstu další migrace. Migrace je dle teorie kumulativní přičinnosti vnímána jako komplexní důsledek mnoha změn, které původně zapříčinila ona sama, přičemž do určité míry tato migrace zastřešuje některé samostatné koncepty, které byly uvedeny dříve a které vysvětlují započetí, přetrvávání a zesilování migračních aktivit.

2. Hodnocení imigrace v ČR z různých hledisek

V této části práce se zaměřím na rozbor cizinců na území České republiky z různých hledisek. Nejprve se zaměřím na celou republiku a později na jednotlivé kraje. V poslední části také uvedu charakteristiku TOP pěti státních občanství, která se na území ČR vyskytují.

2.1. Výskyt cizinců na území celé České republiky

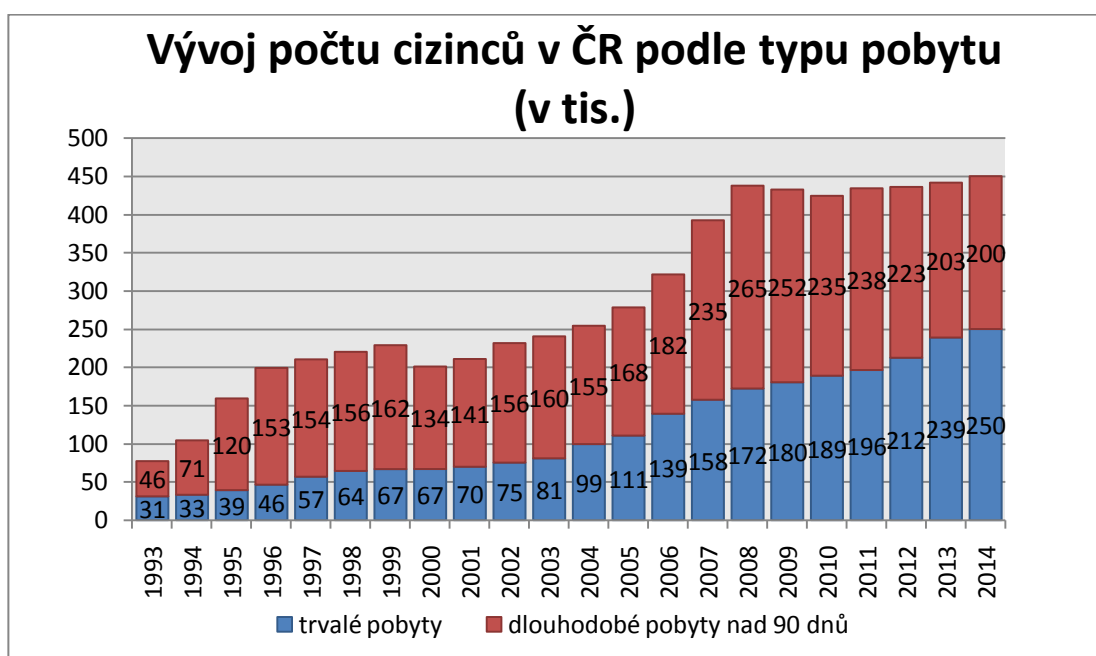
V této kapitole se budu zabývat vývojem počtu cizinců na území celé České republiky. Pokusím se zhodnotit jejich počet z hlediska typu pobytu a ve srovnání s jinými zeměmi EU. Mimo jiné také provedu rozbor cizinců žijících na území České republiky z hlediska nejčastějších státních občanství, jejich pohlavní a věkové struktury a také z hlediska jejich ekonomické aktivity. Data, ze kterých budu vycházet, jsem získala z internetových stránek Českého statistického úřadu. Za cizince jsou pro tyto účely považováni cizinci bez azylantů. Jedná se tedy o různé kategorie cizinců, které zahrnují občany EU s potvrzením o přechodném pobytu a jejich rodinné příslušníky, kteří nejsou sami občany zemí EU, s povolením k přechodnému pobytu formou pobytové karty, občany zemí EU a jejich rodinné příslušníky s povolením k trvalému pobytu, občany třetích zemí pobývajících v ČR na základě dlouhodobého víza nad 90 dní, občany třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu, občany třetích zemí s povolením k trvalému pobytu a cizince pobývající v ČR v rámci dočasné ochrany. Data použitá ke srovnání České republiky s ostatními evropskými zeměmi jsem získala z internetových stránek OECD.

2.1.1. Vývoj počtu cizinců na území České republiky

V Graf 1 můžeme sledovat vývoj počtu cizinců na území České republiky podle typu jejich pobytu mezi lety 1993 – 2014. Během devadesátých let došlo k prudkému nárůstu cizinců na území České republiky. Jejich počet se z necelých 80 000 v roce 1993 vyšplhal téměř na 230 000 cizinců v roce 1999. Celkově se tedy jejich počet téměř ztrojnásobil. K mírnému poklesu došlo v roce 2000, kdy se jejich počet snížil cca o 30 000. Tento pokles bývá spojován se zavedením nové legislativy, která začala platit právě od 1. 1. 2000. V platnost tehdy vstoupil zákon č. 326/199 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Ten výrazně zpřísnil podmínky pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky. Cizinci, kterým v této době končilo povolení k pobytu, se museli vrátit do země původu a o povolení k pobytu

požádat dle nového zákona. V následujícím roce již můžeme opět sledovat mírný nárůst počtu cizinců, jelikož od 1. 7. 2001 začala platit novela tohoto zákona, která zmírňovala některá jeho ustanovení. Tímto rokem počínaje tedy opět postupně docházelo ke zvyšování počtu cizinců na území České republiky, a to až do roku 2008. Výraznější nárůst můžeme vidět od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie. Díky této skutečnosti se otevřela občanům ostatních členských zemí EU, kterým tak byl umožněn snadnější přístup do republiky. To ostatně uvádím již v teoretické části této práce. V roce 2009 došlo k poklesu celkového počtu cizinců na území ČR vlivem hospodářské krize. Tento snižující se trend pokračoval vlivem přetrvávající recese i v následujících letech. Od roku 2011 však již opět můžeme vidět mírný růst počtu cizinců na našem území.

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu (v tis.)

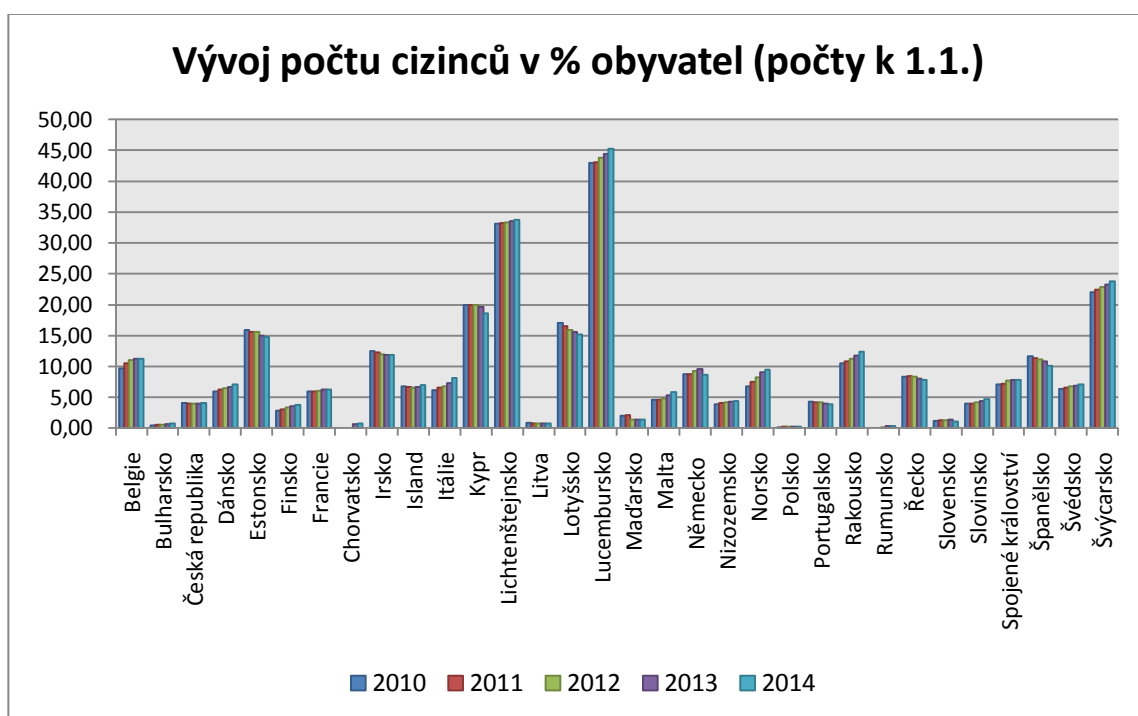


Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Podíváme-li se na tento graf z hlediska vývoje počtu cizinců podle typu pobytu, tak můžeme pozorovat, že již od roku 1993 výrazněji rostl počet cizinců s tzv. dlouhodobým pobytem nad 90 dnů. Tento trend přetrvával až do roku 1999. V porovnání s počtem cizinců s povolením k trvalému pobytu byl v těchto letech zaznamenán až trojnásobně vyšší nárůst počtu cizinců s povolením k dlouhodobému pobytu nad 90 dní. To svědčí o tom, že tento typ povolení bylo možné získat mnohem snadněji než povolení k trvalému pobytu. V roce 2000 byl potom zaznamenán pokles počtu cizinců s povolením k dlouhodobému pobytu nad 90 dní, jelikož v platnost vstoupil již dříve zmíněný zákon č. 326/199 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. V dalších letech jejich počet opět začal růst, a to až do roku 2004, kdy znovu mírně klesl.

V tomto roce však celkový počet cizinců vzrostl, což bylo zapříčiněno růstem počtu cizinců s povolením k trvalému pobytu. Jedním z důvodů tohoto nárůstu byl fakt, že Česká republika vstoupila do EU. Došlo tím tak totiž k mírné liberalizaci v získávání povolení k trvalému pobytu. Mimo jiné také mnoho cizinců, kteří do té doby měli povolení k dlouhodobému pobytu, splnilo podmínku pro získání trvalého pobytu. Z toho důvodu se postupně začal snižovat počet cizinců s povolením k dlouhodobému pobytu na úkor cizinců s povolením k trvalému pobytu. (ČSÚ)

Graf 2: Vývoj počtu cizinců v procentech obyvatel (k 1. 1.)



Zdroj: Vlastní zpracování dle OECD (2016), dostupné z: Foreign population (indicator). doi: 10.1787/16a914e3-en (Accessed on 18 April 2016)

V Graf 2 můžeme sledovat vývoj počtu cizinců v různých zemích Evropy mezi lety 2010 a 2014. Jejich hodnota je zde znázorněna procentuálním podílem na obyvatelstvu dané země. Jak můžeme vidět, tak v České republice byla hodnota cizinců vzhledem k celkovému počtu obyvatel během sledovaných let necelých 5 %. V porovnání s ostatními sledovanými zeměmi bychom mohli říct, že počet cizinců na našem území je vcelku nízký. Mohli bychom tedy říci, že Česká republika je poměrně etnicky homogenní zemí. V rámci Evropy existuje spousta jiných zemí, které jsou pro migranty atraktivní. Jedním z důvodů by mohl být i fakt, že je zde poměrně nízká minimální mzda. Ta v roce 2016 činí 9 900 Kč.

Nejvyšších hodnot procentuálního počtu cizinců bylo dosaženo v Lucemburku, kde můžeme pozorovat meziroční růst tohoto ukazatele a kde v roce 2014 žilo více než 45 %

cizinců. Pokud si uvědomíme, že Lucembursko je poměrně stabilní zemí s relativně nízkou mírou nezaměstnanosti, inflace a plynulým růstem HDP, tak se není čemu divit. Hodnota DPH je zde v porovnání s ostatními evropskými zeměmi také vcelku nízká a naopak minimální mzda vysoká. Ta v roce 2015 činila u nekvalifikovaných osob cca 1923 EUR měsíčně a u kvalifikovaných cca 2 308 EUR měsíčně. Podobně vysokých hodnot bylo za celé sledované období dosahováno i v Lichtenštejnsku. Tam v roce 2014 žilo podle získaných údajů téměř 35 % cizinců. Za hlavní důvod tak vysokého procentního počtu cizinců v této zemi považují skutečnost, že Lichtenštejnsko je považováno za daňový ráj, a proto se zde soustřeďují nejbohatší lidé z celého světa. Nejvíce zastoupenými národnostmi jsou Švýcaři, Rakušané a Němci.

Naopak nejnižší procentuální podíl cizinců na obyvatelstvu byl během sledovaných let naměřen v Polsku. Zde nedosahoval tento ukazatel ani v jenom ze sledovaných let 1 %. Podobně nízkých hodnot tohoto ukazatele bylo dosaženo také v Rumunsku, Litvě, Chorvatsku a Bulharsku. V případě Polska bychom mohli za příčinu nízkého počtu cizinců považovat silné náboženské vlivy, jelikož většina občanů republiky se hlásí k římskokatolické církvi. Pouze cca 6 % obyvatel jsou ateisté. Dalším důvodem by mohla být také nízká minimální mzda, která je v současnosti stanovena na úrovni 1850 PLN (cca 12 000 Kč). V Rumunsku jako jednu z hlavních příčin nízkého počtu cizinců spatřuji v poměrně náročných životních podmínkách a nízkém počtu pracovních příležitostí. Zkrátka by se dalo říci, že zdejší poměry nejsou pro ekonomické migranty příliš lákavé. V Chorvatsku známe hodnoty jen za roky 2013 a 2014, ale i z těch můžeme pozorovat, že se hodnota sledovaného ukazatele mírně zvyšuje. V minulosti docházelo v této zemi spíše ke značnému odlivu obyvatelstva, které migrovalo zejména z ekonomických důvodů, jelikož zdejší míra nezaměstnanosti dosahovala ještě v roce 2014 hodnoty 20 %. Z toho důvodu bychom mohli tvrdit, že onen přírůstek procentuálního počtu cizinců na obyvatelstvu mezi lety 2013 a 2014 byl způsoben zejména emigrací původního obyvatelstva. Naopak v Litvě docházelo ve sledovaných letech ke snižování hodnoty onoho ukazatele. Podle údajů zveřejněných Ministerstvem zahraničních věcí ČR zde neustále dochází k úbytku původního obyvatelstva. To samo o sobě by mohlo naznačovat neatraktivnost této země pro potenciální imigranty. Dalším faktorem by například mohla být i hodnota minimální mzdy, která je vzhledem k ostatním zemím EU jedna z nejnižších. Její hodnota od 1. 10. 2014 činí 300 EUR. Jak jsem již zmínila, tak i v Bulharsku dosahuje hodnota procentního počtu cizinců na obyvatelstvu velice nízkých hodnot. Naproti Litvě však docházelo v Bulharsku ve sledovaném období ke zvyšování hodnoty tohoto ukazatele.

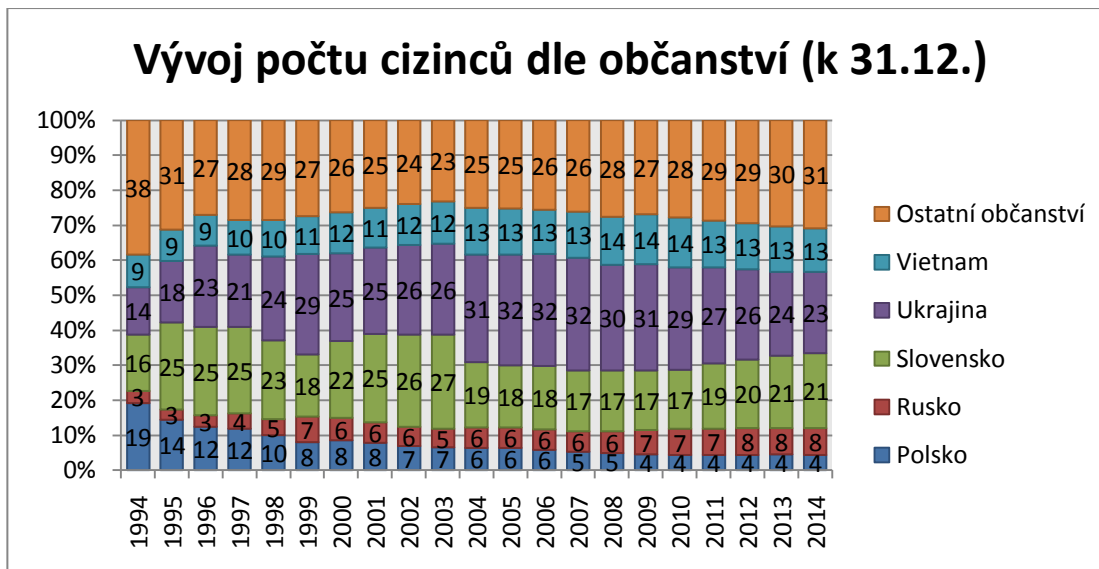
Já osobně opět spatřuji příčinu tohoto růstu zejména ve snižování celkového počtu obyvatel vlivem emigrace. (MZV ČR, MPSV ČR)

2.1.2. Vývoj počtu nejčastějších státních občanství v České republice

Následující Graf 3 znázorňuje vývoj počtu nejčastěji zastoupených státních občanství v České republice, přičemž údaje jsou vždy platné k 31. 12. daného roku. Jak máme možnost vidět, tak nejvíce zastoupenými národnostmi co do počtu občanů jsou u nás Ukrajinci, Slováci, Rusové, Vietnamci a Poláci. Během posledních dvou desítek let nedošlo ke změně složení z hlediska oněch národností, ale pouze k prostřídání státních občanství na vedoucí pozici. V roce 1994 bylo v České republice nejvíce cizinců polské národnosti. Od tohoto roku však jejich počet klesal. Za hlavní důvody příchodu Poláků do České republiky, které jsou uváděny v různých publikacích, jsou považovány ekonomické důvody. Dle těchto názorů se jádrem migrace stali dělníci, kteří přišli do ČR v 70. a 80. letech 20. století. Značnou část z nich tvořily také ženy, které uzavřely sňatek s českými občany. V roce 1995 byla v České republice nejvíce zastoupenou národností slovenská národnost. To bylo zejména způsobeno skutečností, že po rozdělení Československa v roce 1993 na samostatnou Českou a Slovenskou republiku, měli slovenští občané žijící na území České republiky snazší podmínky pro získání povolení k trvalému pobytu než občané ostatních národů. Další důležitou skutečností pro imigraci Slováků byla jistě také podobnost českého a slovenského jazyka. Mimo jiné do ČR migrovali slovenští studenti, kterým bylo umožněno studovat na zdejších vysokých školách zcela bez poplatků. Od roku 1994 můžeme také pozorovat, že postupně docházelo k nárůstu počtu cizinců ukrajinské národnosti. Za nejčastější důvody pro migraci Ukrajinců do ČR jsou považovány ekonomické pohnutky. I přes to, že velká část občanů Ukrajiny má dosaženo středoškolské vzdělání, není nikterak neobvyklé, že v České republice vykonávají výkopové a podobné práce. Hlavním důvodem pro migraci ukrajinských občanů k nám je fakt, že v jejich zemi se v určitých oblastech objevuje vysoká nezaměstnanost. Další velmi zastoupenou skupinou u nás jsou Vietnamci. Jejich počet se také od počátku sledovaného období zvyšoval. Největší vlna přistěhovalců z Vietnamu probíhala v 70. a 80. letech 20. století. Vietnamská vláda tímto způsobem splácela Československu válečnou pomoc. Po roce 1990 potom do Československa imigrovali také Vietnamci z Německa. Vzhledem k poměrně velkým kulturním rozdílům do Česka imigrovali Vietnamci zejména z ekonomických důvodů. Poslední ze zmiňovaných národností migrujících do Česka jsou občané Ruska. V podstatě se dá říci, že jejich podíl na celkovém

počtu cizinců byl poměrně stabilní, případně se mírně zvyšoval. Pohnutky Rusů k migraci do Česka byly velmi podobné těm ukrajinským. Hlavní příčinou se opět staly ekonomické důvody. (Migrace v rozšířené Evropě, 2002, s. 14 – 17)

Graf 3: Vývoj počtu cizinců dle občanství (k 31. 12.)



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

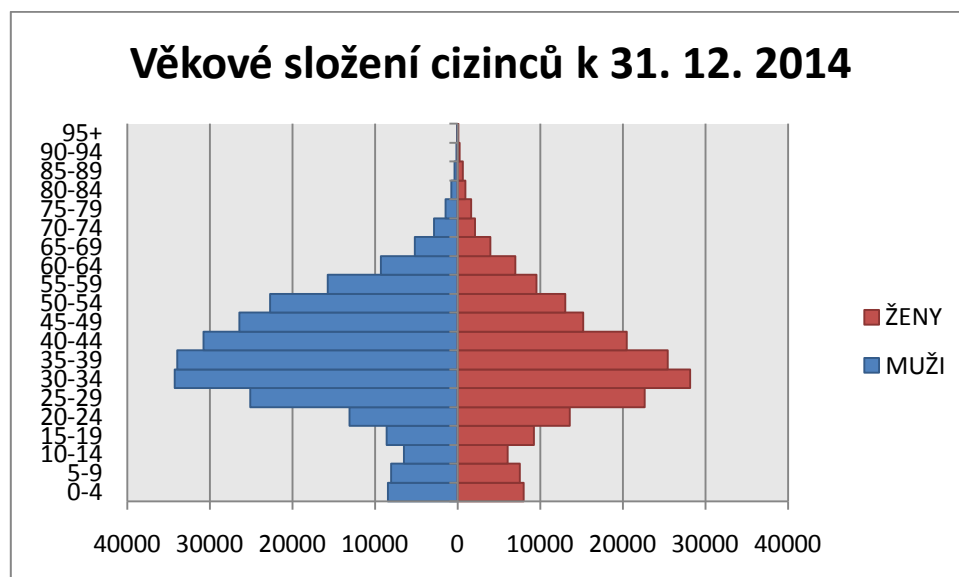
2.1.3. Struktura cizinců na území České republiky podle věku a pohlaví

Nyní se dostáváme ke zhodnocení migrantů přicházejících do České republiky z hlediska jejich věku a pohlaví. V Graf 4 je znázorněna věková pyramida cizinců platná k 31. 12. 2014. V porovnání s Graf 5, kde můžeme vidět věkové složení obyvatel České republiky taktéž k 31. 12. 2014, se dostáváme k jasnému závěru, že mezi strukturou cizinců a občanů ČR jsou značné rozdíly. Téměř 86 % cizinců, kteří míří do České republiky, se nachází v kategorii produktivního věku (15 - 64 let). Oproti České republice je tento rozdíl 19 %, tzn. občanů ČR, kteří svým věkem spadají do kategorie produktivního věku, je pouze cca 67 %. Tento údaj o věku cizinců značně poukazuje na skutečnost, že nejčastějším důvodem pro migraci do ČR je ekonomický motiv. V souvislosti s tím, že na území České republiky přibývá cizinců s trvalým pobytem, dochází také k růstu občanů v předproduktivním věku (0 – 14 let). Občanů ČR v předproduktivním věku bylo v roce 2014 cca 15 %, cizinců přibližně 10 %. Větší rozdíly je však možné pozorovat také v kategorii postproduktivního věku, tedy v kategorii osob nad 65 let. Zatímco v případě obyvatel ČR se jich v této kategorii vyskytuje cca 18 %, v případě cizinců se jedná pouze cca o 5 % z jejich celkového počtu.

Z Graf 4 je také patrné, že z pohledu pohlaví se na území České republiky vyskytuje poměrně více mužů-cizinců než žen-cizinek. To by mohlo vypovídat například o tom, že velké množství cizinců do ČR směřuje zejména z důvodu zabezpečení své rodiny v zemi původu. Proto jsou často „do světa“ vysíláni právě muži v produktivním věku. Nejvíce zastoupenou věkovou kategorií mužů i žen je kategorie 30 – 34 let. V kategorii 35 – 39 let je potom více mužů než žen.

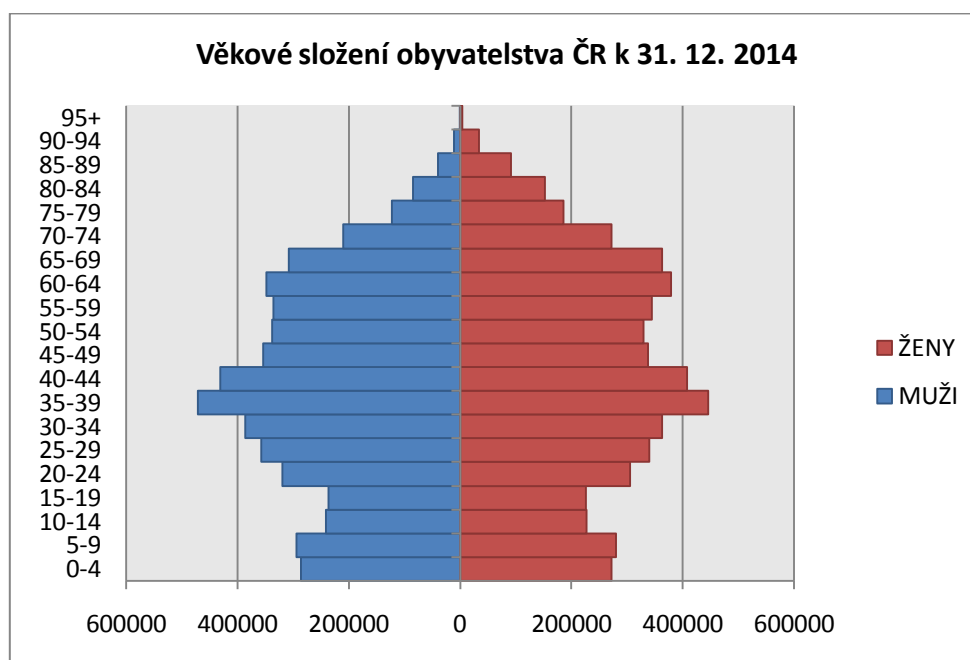
Celkově tedy na území České republiky pracuje více mužů než žen, přičemž se jedná převážně o osoby v ekonomicky aktivním věku. Důvody spatřuji ve skutečnosti, že mužům obecně se snáze než ženám získává zaměstnání a často je i lépe placené. Příčinu je možné hledat v tom, že muži mají lepší fyzické předpoklady pro náročnou práci, které je v České republice dostatek.

Graf 4: Věkové složení cizinců k 31. 12. 2014



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Graf 5: Věkové složení obyvatelstva ČR k 31. 12. 2014



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

2.1.4. Vývoj ekonomicky aktivních cizinců na území České republiky

V následujících dvou tabulkách (Tabulka 1 a Tabulka 2) je znázorněn vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR mezi lety 1997 až 2011. Údaje o ekonomické aktivitě jsou rozděleny do dvou skupin, cizinců evidovaných na úřadech práce a cizinců s platným živnostenským oprávněním, jelikož pocházejí ze dvou zdrojů – z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) a z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (MPO ČR). Ministerstvo práce a sociálních věcí shromažďuje údaje o vydaných platných povoleních k zaměstnání cizinců a Ministerstvo průmyslu a obchodu shromažďuje data o cizincích s živnostenským oprávněním. (Život cizinců v ČR, 2007, s. VIII - IX)

Mezi lety 1997 a 1999 můžeme pozorovat výrazný pokles počtu ekonomicky aktivních cizinců, kdy celkově jejich počet klesl o více než 40 000 osob. Samotný pokles byl zaznamenán jak u cizinců evidovaných úřady práce, tak i u cizinců vlastních živnostenské oprávnění (mezi lety 1997 a 1998). Pokles cizinců živnostníků v roce 1998 je přisouzen zejména změně legislativy v roce 1995. Tehdy vstoupila v platnost novela zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, která zpřísnila povinnosti předkládání stanovených dokladů podnikateli. Další pokles živnostníků byl zaznamenán v roce 2002. Ten nebyl tak markantní jako pokles v roce 1998, ale opět je přisuzován novele

živnostenského zákona, tentokrát však z roku 1999. Touto novelou byly zpřísněny podmínky pro získání dlouhodobého víza za účelem podnikání. Mezi lety 2004 a 2005 byl zaznamenán nárůst cizinců-živnostníků cca o 2000 osob vlivem další novely živnostenského zákona.

Jak jsem již uvedla dříve, tak i počet cizinců evidovaných úřady práce (tzn. zaměstnanců) mezi lety 1997 až 1999 poklesl, a to o necelých 40 000 osob. Od tohoto roku byl poté sledován vcelku stabilní vývoj počtu cizinců-zaměstnanců až do roku 2003. Jejich počet se během tohoto období pohyboval v rozmezí 101 000 – 106 000 osob. V letech 2004 až 2006 byl zaznamenán výrazný nárůst celkového počtu ekonomicky aktivních cizinců. Jejich počet se v tomto období zvýšil téměř o 80 000 osob, přičemž největší zásluhu na tom měli právě cizinci evidovaní úřady práce. Tento nárůst je připisován zejména změně zákona o zaměstnanosti a vstupu České republiky do Evropské unie. Díky tomu již nebyli občané EU a jejich rodinní příslušníci vlivem zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, považováni za cizince a tím pádem jim byl umožněn volný vstup na trh práce. Od roku 2007 jsou mezi cizince evidované úřady práce řazeni jak cizinci v postavení zaměstnanců, tak i cizinci pracující jako společníci obchodních společností, členové družstev a členové statutárních orgánů obchodních společností a družstev. Možná i z toho důvodu byl v roce 2008 zaznamenán značný nárůst cizinců evidovaných na úřadech práce. Vzhledem ke krizi, která Českou republiku zasáhla zejména v roce 2009, došlo k poklesu těchto cizinců o více než 50 000. Tento pokles odpovídá i skutečnosti, že v tomto roce celkově poklesl počet cizinců v ČR. (ČSÚ)

Podle Valentové a dalších (2012, s. 31) docházelo v České republice v důsledku ekonomické krize ke zvyšování nezaměstnanosti a ekonomické stagnaci, což poukázalo na špatné nastavení migrační politiky u nás. Z toho důvodu vláda ČR společně s Ministerstvem vnitra musela přijmout opatření, která měla za úkol snížit počet cizinců na našem území vč. zabránění vstupu nových. To je tedy jeden z důvodů, proč od roku 2009 klesal počet ekonomicky aktivních cizinců u nás. Jak tvrdí Valentová a další (2012, s. 31), došlo v první čtvrtině roku 2009 k propuštění zhruba 12 000 pracovních migrantů ze zemí mimo EU i z EU a celkově za celý tento rok došlo k ukončení platnosti asi 68 000 pracovních povolení.

Tabulka 1: Vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR 1997 - 2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Evidovaní na ÚP	130767	111247	93466	103647	103652	101179	105738	107984
Živnostníci	63191	44201	57415	61340	64000	60532	62293	65219
Ekonomicky aktivní celkem	193958	155448	150881	164987	167652	161711	168031	173203

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

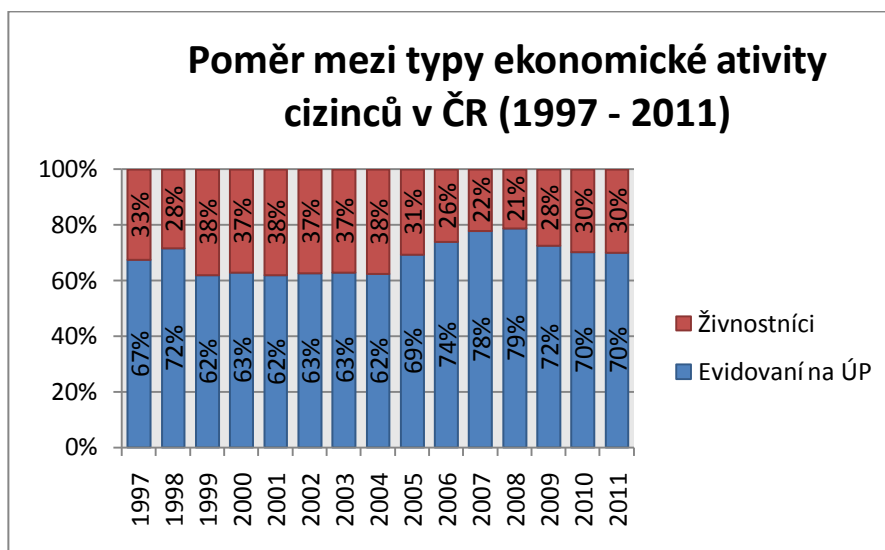
Tabulka 2: Vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR 2005 - 2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Evidovaní na ÚP	151736	185075	240242	284551	230709	215367	217862
Živnostníci	67246	65722	68785	77158	87753	90983	93059
Ekonomicky aktivní celkem	218982	250797	309027	361709	318462	306350	310921

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Graf 6 představuje složení ekonomicky aktivních cizinců z hlediska typu jejich ekonomické aktivity. Tyto údaje jsou sledovány za období let 1997 až 2011. Na počátku sledovaného období, tedy mezi lety 1997 a 1998 klesal počet cizinců-živnostníků (z 33 % na 28 %) a rostl počet cizinců evidovaných úřady práce (z 67 % na 72 %). Celkově tedy můžeme tvrdit, že se prohluboval poměr mezi cizinci-živnostníky a cizinci evidovanými úřady práce. V letech 1999 až 2004 je možné sledovat vcelku stabilní vývoj, kdy cizinci evidovaní na úřadech práce tvořili cca 62-63 % všech ekonomicky aktivních cizinců a cizinci-živnostníci tedy 37-38 %. Poměr mezi nimi se tedy v porovnání s předchozími lety snížil. Od roku 2005 se postupně zvyšoval poměr mezi cizinci-živnostníky a cizinci evidovanými úřady práce, jelikož docházelo k růstu počtu cizinců evidovaných úřady práce a počet cizinců-živnostníků se zvyšoval jen mírně a v roce 2006 dokonce mírně poklesl. Od roku 2009 docházelo k postupnému snižování počtu cizinců evidovaných úřady práce, zatímco počet cizinců-živnostníků se neustále zvyšoval. Z toho důvodu tedy docházelo ke zvyšování poměru cizinců-živnostníků oproti cizincům evidovaným úřady práce. Například v roce 2011 již cizinci-živnostníci tvořili 30 % celkového počtu ekonomicky aktivních cizinců. (ČSÚ)

Graf 6: Poměr mezi typy ekonomické aktivity cizinců v ČR (1997 – 2011)



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

2.1.5. Čerpání zdravotní péče cizinci

Údaje o čerpání zdravotní péče cizinci máme k dispozici díky tomu, že nemocnice každoročně vyplňují roční výkaz V (MZ) 1-01. Tito cizinci mají několik způsobů, jak mohou poskytnutou zdravotní péči uhradit. Konkrétně mohou využít úhradu prostřednictvím smluvní zdravotní pojišťovny, zdravotní pojišťovny, u níž jsou pojištěni v zahraničí, hotovostní platbu či úhradu zdravotní péče státními orgány (Ministerstvem zdravotnictví, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem spravedlnosti, krajskými úřady apod.). Do údajů o čerpání zdravotní péče cizinci jsou mimo jiné zahrnuti také žadatelé o azyl, kteří jsou ubytováni v azylových zařízeních Ministerstva vnitra. Těmto cizincům je zdravotní péče hrazena právě Ministerstvem zdravotnictví. Naopak cizinci čerpající zdravotní péči z veřejného zdravotního pojištění v tomto výkazu uvedeni nejsou.

Během roku 2014 byla v ČR poskytnuta zdravotní péče celkem 97 185 cizincům. Konkrétně se jednalo o 47 844 cizinců pocházejících z Evropské unie a 49 341 cizinců ze zemí mimo EU. Nejvíce cizinců, kteří čerpali během roku 2014 zdravotní péči, se řadilo do věkové kategorie 20 – 59 let. Jelikož v této věkové kategorii u nás žije nejvíce cizinců, tak tato skutečnost není nikterak překvapivá. Nejvyužívanějším způsobem úhrady byla platba hotovostní formou. Tento způsob celkově využilo více než 46 000 osob a celková částka takto uhrazených nákladů činila cca 290 000 Kč, přičemž nejčastějšími plátcí zdravotní péče tímto způsobem byli cizinci ze zemí mimo EU. Druhým nejčastějším způsobem úhrady byla úhrada zdravotní péče ze zahraničního pojištění, kterou nejčastěji využívali cizinci ze zemí

Evropské unie. Hlavním důvodem této skutečnosti je zřejmě fakt, že v rámci EU je možné vcelku snadno využívat zdravotní pojištění na základě průkazu EHIC (evropský průkaz zdravotního pojištění). Způsob úhrady zdravotní péče prostřednictvím zdravotní pojišťovny ze zahraničního pojištění v roce 2014 využilo více než 23 000 cizinců a celková částka činila přes 234 000 Kč. Zdravotní péče hrazená ze smluvního zdravotního pojištění v ČR byla poskytnuta 21 396 cizincům a využívána byla nejčastěji cizinci ze zemí mimo EU. Státní orgány péči uhradili celkem 2 303 cizincům. Na konci roku 2014 (k 31. 12.) zůstala neuhrazena péče poskytnutá celkem 4 673 cizincům, přičemž 2 413 případů z toho bylo po splatnosti. Celková neuhrazená částka činila více než 30 000 Kč. Na neuhrazených nákladech po splatnosti se podíleli cizinci z EU i ze zemí mimo EU téměř stejně, tzn. 50 % na 50 %. (Cizinci v České republice, 2015, s. 175)

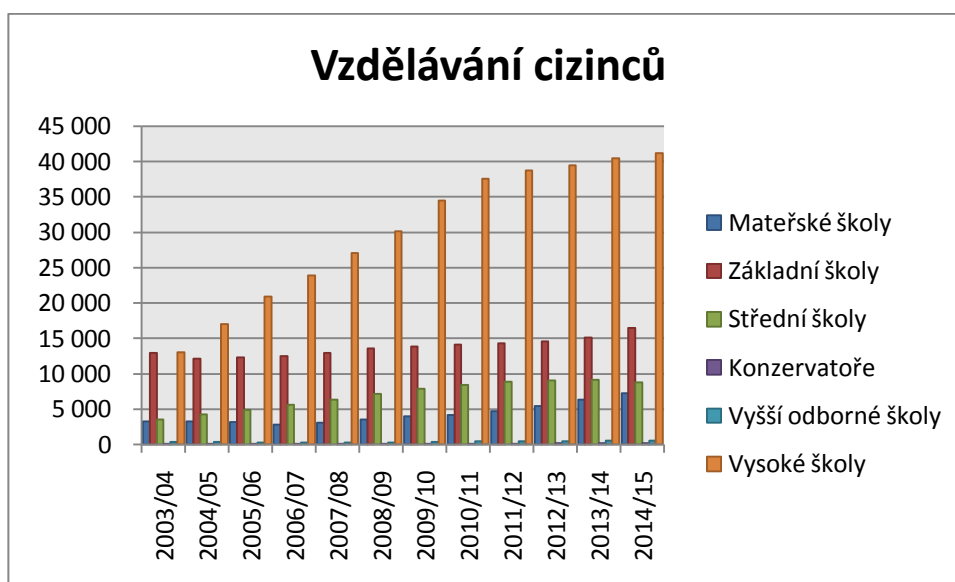
2.1.6. Vzdělávání cizinců na území České republiky

Cizinci pobývající na území České republiky mají stejně jako zdejší původní obyvatelé právo na vzdělání (vč. povinností). To je zakotveno již v Listině základních práv a svobod a týká se základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání. Právo na předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání cizinci získávají v případě, že jsou oprávněni pobývat na území České republiky po dobu delší než 90 dní, jsou-li osobami, které na území ČR pobývají za účelem vědeckého výzkumu či jsou to azylanti, osoby pod doplňkovou ochranou, osoby žádající o udělení mezinárodní ochrany nebo osoby, které požívají dočasnou ochranu.

V Graf 7 je možné vidět vývoj počtu cizinců na jednotlivých typech škol v České republice od školního roku 2003/2004 až do roku 2014/2015. Nejčastějším typem školy, který cizinci navštěvovali, byly školy vysoké, přičemž počet cizinců na těchto školách se v čase zvyšoval. Od počátku sledovaného období se jejich počet zvýšil cca na trojnásobek. Ve školním roce 2014/2015 se celkově jednalo o více než 41 000 studentů, což představovalo 55 % celkového počtu. Tento růst vcelku odpovídá růstu celkového počtu cizinců a také věkové struktuře cizinců žijících na území České republiky. Nejvíce z cizinců navštěvujících vysokou školu v tomto školním roce studovalo v bakalářském studijním programu prezenční formou. Podle údajů z ČSÚ studovalo nejvíce cizinců na vysokých školách v Praze a v Brně, přičemž se jednalo zejména o cizince ze Slovenska, Ruska a Ukrajiny. Dalším velmi navštěvovaným typem školy byla ve všech sledovaných letech základní škola. Počet žáků základních škol se v průběhu sledovaných let také neustále

zvyšoval. Tento fakt není vzhledem k vývoji celkového počtu cizinců na našem území taktéž nikterak nečekaný. Ve školním roce 2014/2015 se konkrétně jednalo o 16 477 žáků. Střední školy byly v očích cizinců také velmi lákavé a v roce 2014/2015 je navštěvovalo celkem 8 837 studentů. Jak bylo možné vidět v Graf 4 (kapitola 2.1.3), tak cizinců ve věkové kategorii 15-19 let (kategorie odpovídající středoškolskému věku) se na území ČR v roce 2014 vyskytovalo více než 17 000. Z toho plyne, že cca každý druhý cizinec z této věkové kategorie studoval na některé střední škole, přičemž nejvíce z nich studovalo Praze. Nejméně cizinců během sledovaných let studovalo některou z konzervatoří. Vzhledem k tomu, že těch se v České republice vyskytuje mnohem méně než ostatních škol, tak se není čemu divit. Nejčastějšími studenty konzervatoří byli cizinci ze Slovenska, Ruska a Ukrajiny. (Cizinci v České republice, 2015, s. 136 – 138)

Graf 7: Cizinci na českých školách od roku 2003 do 2015



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

2.2. Rozbor cizinců v krajích České republiky

V následující kapitole nastíním rozmístění cizinců v jednotlivých regionech České republiky. Zaměřím se zejména na popsání toho, do jakých oblastí cizinci nejčastěji míří a také z jakých důvodů. Mimo jiné se také zmíním o tom, do jakých krajů ČR míří cizinci pěti nejvíce zastoupených státních občanství (TOP pět), jaká je jejich věková struktura a také, ve kterých krajích převažují jaké typy ekonomické aktivity cizinců.

2.2.1. Rozmístění cizinců v krajích České republiky dle celkového počtu

Pro základní představu o rozmístění cizinců na území České republiky je v této diplomové práci uvedena Tabulka 3. V té můžeme pozorovat rozmístění cizinců v jednotlivých krajích České republiky během let 1996, 2006 a 2014. Tyto údaje jsou uvedeny sestupně, tedy od kraje s největším počtem cizinců ke kraji s nejnižším počtem cizinců (platné pro rok 2014). První místo v tomto pomyslném žebříčku obsadilo hlavní město Praha. Celkový počet cizinců se zde v roce 2014 vyšplhal na více než 166 000 cizinců. Vzhledem k tomu, že v Praze bývá nejnižší nezaměstnanost ze všech krajů ČR, tak je zájem cizinců o život v tomto městě pochopitelný. Hlavním důvodem stěhování cizinců právě do Prahy jsou tedy volná pracovní místa, kterých je zde dostatek pro uspokojení poptávky cizinců. Podobně jako Praha na tom v roce 2014 byly i 2 další kraje, mezi které patří kraj Středočeský a Jihomoravský. V 90. letech (r. 1996) se na pozici Jihomoravského kraje vyskytoval kraj Moravskoslezský. Za jeden z důvodů migrace cizinců právě do Moravskoslezského kraje je možné považovat skutečnost, že v 90. letech byl tento kraj považován za oblast, kde se vyskytovaly významné průmyslové podniky, které disponovaly velkým počtem volných pracovních míst. V roce 2006 již počet cizinců v Moravskoslezském kraji poklesl a na třetí místo v počtu cizinců v kraji se tedy dostal již zmíněný Jihomoravský kraj. Mezi největší lákadlo tohoto kraje bezesporu patří město Brno, ve kterém se nachází nejvíce cizinců z celého kraje. Důvody jsou opět jasné, jelikož právě v Brně je nejvíce volných pracovních míst vzhledem k počtu firem, které se v něm vyskytují.

Naopak nejnižší počet cizinců byl jak v roce 1996, tak i v roce 2014 zaznamenán v kraji Vysočina. Pouze v roce 2006 se na poslední místo v počtu cizinců v kraji dostal Zlínský kraj. Oba zmíněné kraje se od krajů s největším počtem cizinců zásadně liší zejména ve velikosti samotného kraje co do počtu obyvatel. V podstatě se dá tvrdit, že v kraji Vysočina a Zlínském kraji žije jen necelá polovina obyvatel oproti Praze, Středočeskému a Jihomoravskému kraji. Z toho důvodu tedy není možné očekávat, že podobný kraj bude disponovat výrazným počtem volných pracovních míst, a tedy i cizinců, kteří by je mohli obsadit. Zkrátka zde neexistuje tolik pracovních příležitostí, jako ve větších krajích. Například v roce 2014 činil počet cizinců na Vysočině necelých 8 000 osob. V předchozích letech jich zde žilo ještě méně. Oproti Středočeskému kraji, ve kterém v tom samém roce žilo cca 60 000 osob, je tedy tento počet cizinců zanedbatelný.

Jak můžeme dále vidět, tak celkový počet cizinců se během sledovaných let zvyšoval. Podobně na tom byly i jednotlivé kraje. Výjimku v růstu počtu cizinců tvořil pouze Moravskoslezský a Královéhradecký kraj. V případě Moravskoslezského kraje došlo v roce 2006 oproti roku 1996 k poklesu v počtu cizinců. Jejich počet se v tomto kraji snížil o více než 2000 osob. V roce 2014 jejich počet opět vzrostl, a to dokonce o více než 3000 osob. V Královéhradeckém kraji došlo jen k mírnému odlivu cizinců v roce 2014. Jejich počet v tomto roce klesl v porovnání s rokem 2006 cca o 60. Oproti Moravskoslezskému kraji se tedy nejednalo o nikterak zásadní změnu v počtu cizinců.

Tabulka 3: Rozmístění cizinců v krajích ČR - srovnání let 1996, 2006 a 2014

	1996	2006	2014
ČESKÁ REPUBLIKA CZECH REPUBLIC	199 151	321 456	449 367
Hlavní město Praha (NUTS3)	61 203	103 482	166 332
Středočeský kraj (NUTS3)	22 413	42 588	59 860
Jihomoravský kraj (NUTS3)	14 723	27 983	38 588
Ústecký kraj (NUTS3)	13 985	26 336	31 878
Plzeňský kraj (NUTS3)	8 670	15 432	25 958
Moravskoslezský kraj (NUTS3)	22 779	20 602	23 924
Karlovarský kraj (NUTS3)	7 670	16 075	18 873
Liberecký kraj (NUTS3)	8 446	13 148	17 048
Jihočeský kraj (NUTS3)	9 175	12 584	15 366
Královéhradecký kraj (NUTS3)	8 418	13 326	13 266
Pardubický kraj (NUTS3)	5 335	7 670	11 559
Olomoucký kraj (NUTS3)	6 037	8 499	10 110
Zlínský kraj (NUTS3)	6 558	6 596	8 106
Kraj Vysočina (NUTS3)	3 739	7 016	7 806

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

2.2.2. Rozmístění cizinců v krajích České republiky dle občanství

Další charakteristikou, kterou zde uvedu, je rozmístění pěti nejvíce zastoupených občanství vyskytujících se na území České republiky v jednotlivých krajích. Konkrétní čísla za roky 2006 a 2014 jsou uvedena následující tabulce (Tabulka 4). Již v roce 2006 můžeme vidět, že mezi jednotlivými státními občanstvími existují značné rozdíly co do kraje, ve kterém se nacházejí. Nejvíce Ukrajinců, Slováků a Rusů žilo v tomto roce v hlavním městě Praha, přičemž nejpočetnější skupinou zde byli Ukrajinci. Pro cizince s vietnamským

občanstvím je typické, že se vyskytují zejména na česko-německých hranicích a v Praze, proto jich v roce 2006 nejvíce žilo v kraji Karlovarském. Cizinci s Polským občanstvím se v tomto roce vyskytovali nejvíce v Královéhradeckém kraji, jelikož pro cizince ze sousedních zemí je typické, že se nejčastěji vyskytují v blízkosti hranic České republiky s danou sousední zemí. V roce 2014 již nastaly výrazné změny, protože nejvíce cizinců všech státních občanství (kromě občanů s ruským občanstvím) žilo v Praze. Největší podíl cizinců z Ruska bylo v tomto roce možné spatřit v Moravskoslezském kraji. Jejich celkový počet se oproti roku 2006 zvýšil jen nepatrně (cca o 1 100 osob), avšak jejich počet v Moravskoslezském kraji se zvýšil více než 10-ti násobně (z 454 osob na 5 325 osob). Důvodem by mohla být mimo jiné i skutečnost, že se oproti roku 2006 snížil jejich počet v hlavním městě Praha cca o 7 000. Je tedy patrné, že někteří z těchto ruských cizinců se mohli pouze přestěhovat z jednoho kraje do druhého. Další změnou, která je v tabulce zaznamenána, byl také výskyt cizinců s vietnamským občanstvím. Těch v roce 2006 nejvíce pobývalo v již zmíněném Karlovarském kraji (tedy na česko-německých hranicích), v roce 2014 jich však nejvíce žilo v Praze. Jejich celkový počet se v porovnání těchto dvou let zvýšil cca o 16 000 osob, přičemž více než 5 000 osob migrovalo do Prahy. V Karlovarském kraji došlo k jejich poklesu cca o 1 300 osob.

Nejméně cizinců z Ukrajiny můžeme ve sledovaných letech pozorovat ve Zlínském kraji. Cizinců z Ruska a Polska ve sledovaných letech najdeme nejméně v kraji Vysočina. Ani jedna z těchto skutečností však není nikterak překvapivá vzhledem k tomu, že jak jsem uvedla již dříve, tak Zlínský kraj a kraj Vysočina obecně patří ke krajům s nejnižším celkovým počtem cizinců vůbec. Nejméně Slováků bylo možné v roce 2006 spatřit také v kraji Vysočina, v roce 2014 se jich poté nejméně vyskytovalo v Karlovarském kraji. S nejmenším počtem vietnamských občanů jsme se v roce 2006 mohli setkat v Pardubickém kraji, kde jejich počet nedosahoval ani pěti set. V roce 2014 se jejich počet v tomto kraji trojnásobně zvýšil, což mělo za následek skutečnost, že jejich nejmenší počet se v tomto roce vyskytoval ve Zlínském kraji.

Tabulka 4: Rozmístění 5 nejčastějších občanství v krajích ČR v letech 2006 a 2014

Kraj	2006					2014				
	Ukrajina Ukraine	Slovensko Slovakia	Vietnam Viet Nam	Polsko Poland	Rusko Russian Fed.	Ukrajina Ukraine	Slovensko Slovakia	Vietnam Viet Nam	Polsko Poland	Rusko Russian Fed.
ČESKÁ REPUBLIKA	102 594	58 384	40 779	18 894	18 564	104 156	96 222	56 609	34 416	19 626
Hlavní město Praha	35 620	16 300	5 896	1 916	9 782	45 533	26 281	11 277	21 098	2 854
Středočeský kraj	15 455	9 884	3 110	2 457	2 731	15 826	17 411	5 403	4 486	2 692
Jihočeský kraj	4 088	2 061	1 625	286	399	3 755	3 275	2 597	500	335
Plzeňský kraj	5 019	2 755	3 546	238	219	5 606	6 576	5 275	368	821
Karlovarský kraj	1 984	1 185	8 088	171	1 680	2 343	1 889	6 799	2 443	219
Ústecký kraj	8 161	2 744	6 879	1 176	1 296	4 448	4 169	8 042	1 528	1 102
Liberecký kraj	4 681	2 637	1 491	1 553	372	4 847	4 087	2 011	539	1 405
Královéhradecký kraj	4 859	1 970	1 190	2 699	238	3 643	2 671	1 585	288	1 798
Pardubický kraj	3 254	1 644	414	719	167	2 729	3 333	1 278	199	1 169
Kraj Vysočina	2 930	1 126	764	155	119	2 058	2 078	1 186	145	210
Jihomoravský kraj	11 178	5 203	3 200	567	629	9 334	9 821	4 499	1 813	793
Olomoucký kraj	2 289	2 201	1 080	496	249	1 758	3 074	1 452	280	563
Zlínský kraj	972	2 761	593	325	224	903	3 723	766	241	320
Moravskoslezský kraj	2 065	5 905	2 877	6 135	454	1 200	7 703	4 385	449	5 325

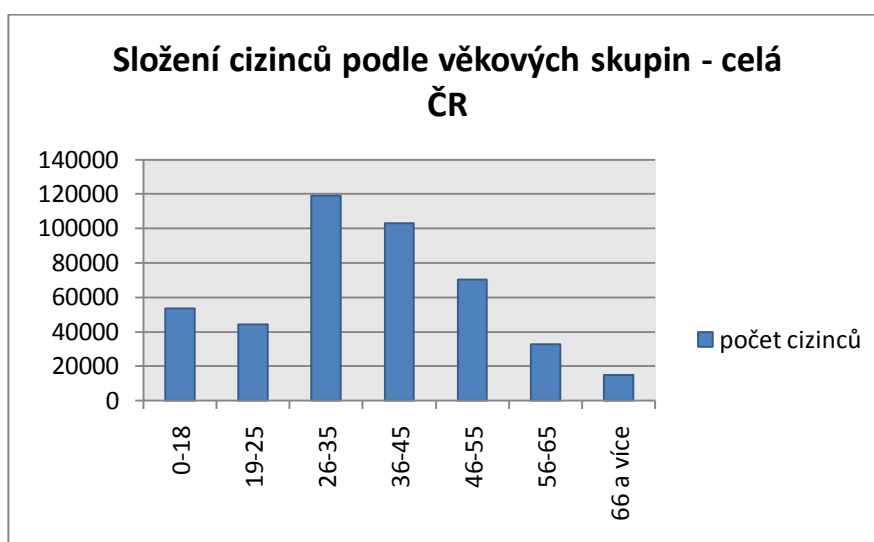
Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

2.2.3. Věková struktura cizinců v krajích ČR

Jak bylo uvedeno již v kapitole 2.1.3, věková struktura cizinců žijících na území České republiky se vcelku výrazně odlišuje od věkové struktury domácích obyvatel ČR. Nejinak tomu je i v případě jednotlivých krajů. Nejsilnějšími třemi kategoriemi cizinců v celé ČR jsou věkové kategorie 26 - 35 let, 36 - 45 let a 46 - 55 let. Konkrétní věková struktura za obě pohlaví dohromady v celé ČR k 31. 12. 2012 je uvedena v grafu níže (Graf 8). Při porovnání s jednotlivými kraji České republiky jsem zjistila, že od struktury věkového složení cizinců v ČR se nejvíce odlišuje jen několik krajů. Asi největší rozdíly je možné pozorovat v kraji Karlovarském. V tomto kraji se výrazněji vyskytovali cizinci ve velmi mladém věku. Konkrétně zde byla výrazně zastoupena kategorie 0 – 18 let, kde více než 78 % cizinců žilo trvale (na základě povolení k trvalému pobytu). Za jednu z možných příčin považuji skutečnost, že se v Karlovarském kraji vyskytuje velké množství cizinců s vietnamským občanstvím, pro něž je typická vysoká míra porodnosti. Rozdílem oproti celé ČR také bylo, že nejvíce cizinců nepocházelo v tomto kraji z kategorie 26 – 35 let, ale z kategorie 36 – 45 let, přičemž 66 % osob z této kategorie zde žilo trvale a 34 % přechodně. Bohužel se mi nepodařilo sehnat informace o rozdělení cizinců do věkových kategorií podle pohlaví,

proto nemohu říci, zda se jednalo spíše o ženy či muže. Další odchylku od rozložení cizinců podle věku v celé ČR je možné sledovat také v Moravskoslezském, Olomouckém či Pardubickém kraji. Pro Moravskoslezský kraj bylo v roce 2012 charakteristické, že nejvíce cizinců spadalo do věkové kategorie 36 – 45 let. V Pardubickém a Olomouckém kraji byl hlavní rozdíl v tom, že ve věkové kategorii 20 – 25 let se vyskytovalo více cizinců než v kategorii 0 – 19 let. V obou těchto krajích se jednalo zejména o cizince, kteří v těchto krajích žili přechodně. Konkrétně se jednalo o 68 % (Pardubický kraj) a 65 % (Olomoucký kraj). Já sama si troufnu tvrdit, že onen větší výskyt přechodně žijících cizinců v této věkové kategorii by mohl být mimo jiné způsoben i tím, že v obou těchto krajích se vyskytují vysoké školy.

Graf 8: Složení cizinců podle věkových skupin - celá ČR (k 31. 12. 2012)

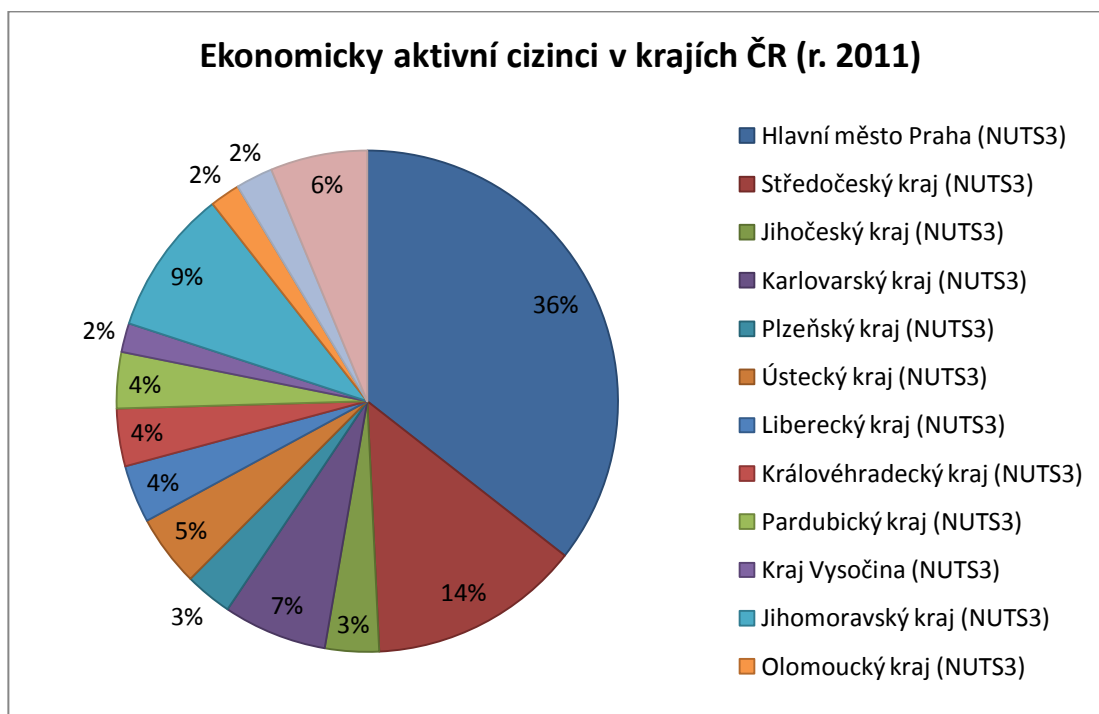


Zdroj: Vlastní zpracování dle IS CIS, dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/migrace-tabulkova-cast-pdf.aspx

2.2.4. Ekonomická aktivita cizinců v krajích ČR

Stejně jako i u ostatních sledovaných charakteristik se i v případě ekonomické aktivity cizinců nejvíce těchto osob soustředí v Praze. Pro základní představu o jejich rozmístění v celé České republice z hlediska jednotlivých krajů v roce 2011 je zde uveden Graf 9. Více než jedna třetina ekonomicky aktivních cizinců se nacházela právě v Praze (36 %). Druhým nejčastějším místem pobytu těchto cizinců se stal kraj Středočeský, ve kterém jejich podíl činil 14 % celkového počtu. Další místa následně obsadil kraj Jihomoravský (9 %), Plzeňský (7 %) a Moravskoslezský (6 %). Nejméně ekonomicky aktivních cizinců se v roce 2011 nacházelo v kraji Vysočina a ve Zlínském kraji, což odpovídalo rozmístění celkového počtu cizinců v krajích ČR.

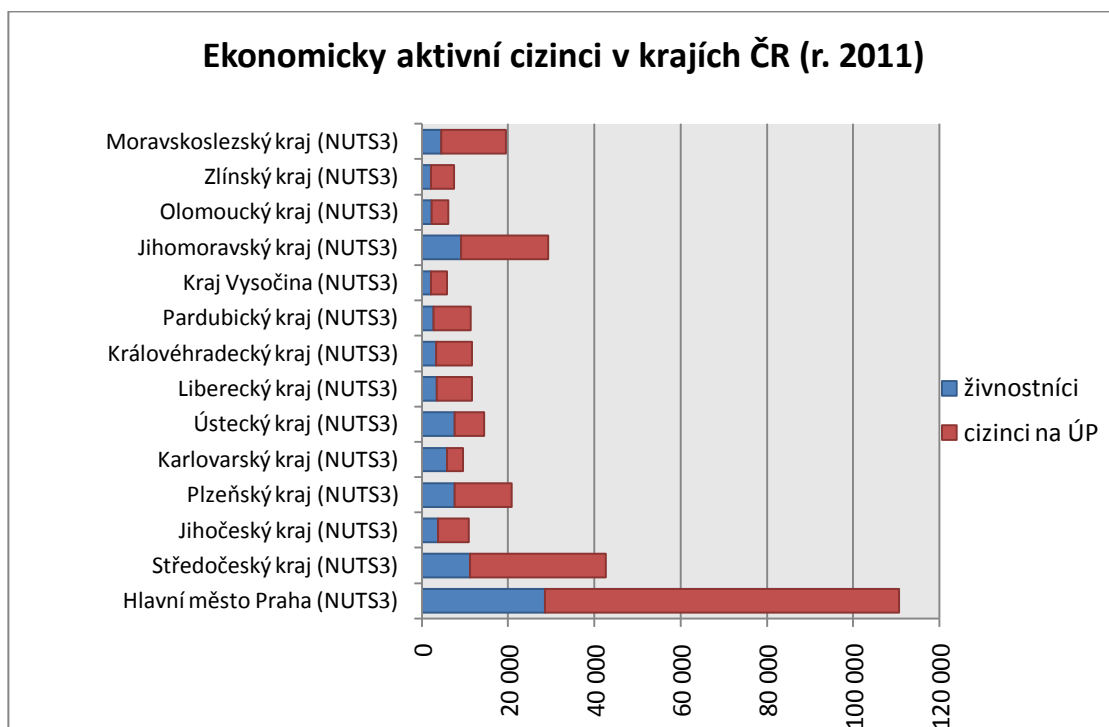
Graf 9: Ekonomicky aktivní cizinci v krajích ČR (r. 2011)



Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV ČR

Mnohem více zajímavý by mohl být pohled na Graf 10. V něm je znázorněno rozložení ekonomicky aktivních cizinců v jednotlivých krajích ČR podle jejich ekonomické aktivity. Jak můžeme vidět, tak téměř ve všech krajích převažují cizinci evidovaní úřady práce. Výjimku tvoří pouze kraje Ústecký a Karlovarský. V Ústeckém kraji se v roce 2011 vyskytovalo 52 % živnostníků a 48 % cizinců evidovaných na úřadech práce. V kraji Karlovarském se cizinců-živnostníků vyskytovalo ještě o 8 % více než v kraji Ústeckém. Vzhledem k tomu, že v obou zmíněných krajích se nejčastěji vyskytují cizinci s vietnamským občanstvím, tak ve spojení s faktem, že podle klasifikace NACE se v těchto krajích ekonomicky aktivní cizinci uplatňují zejména ve velkoobchodu a maloobchodu, není tato skutečnost překvapivá. Je tomu tak z toho důvodu, že Vietnamci jsou známí svou podnikatelskou aktivitou. Nejčastěji se realizují v oblasti obchodu (večerky, tržnice apod.) či v oblasti restauračních zařízení.

Graf 10: Ekonomicky aktivní cizinci v krajích ČR (r. 2011)



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Nyní se podíváme na rozbor ekonomické aktivity cizinců podle klasifikace NACE. Ta byla vytvořena podle mezinárodní statistické klasifikace ekonomických činností a používá se v celé Evropské unii. Jednotlivé ekonomické činnosti (sekce) jsou podle ní rozděleny do 22 kategorií (A až U + kategorie „nezjištěno“). Tuto tabulku (Tabulka 5) ekonomických činností (sekcí) můžete vidět níže. (Život cizinců v ČR, 2011, s. 5)

Tabulka 5: Tabulka ekonomických činností (sekcí) podle NACE

Kategorie	Ekonomická činnost (sekce)
A	Zemědělství
B	Těžba a dobývání
C	Zpracovatelský průmysl
D	Výroba a rozvod elektřiny
E	Zásobování vodou; činnosti související s odpady
F	Stavebnictví
G	Velkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidel
H	Doprava a skladování
I	Ubytování
J	Informační a komunikační činnosti
K	Peněžnictví a pojišťovnictví
L	Činnosti v oblasti nemovitostí
M	Profesní, vědecké a technické činnosti
N	Administrativní a podpůrné činnosti
O	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
P	Vzdělávání
Q	Zdravotní a sociální péče
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
S	Ostatní činnosti
T	Činnosti domácností
U	Činnosti exteritoriálních organizací
Nezjištěno	

Zdroj: Upraveno podle *Život cizinců v ČR. Ročník 2011. Praha: Český statistický úřad, 2011. Souborné informace. ISBN 978 - 80 - 250 - 2128 - 6.*

Český statistický úřad dále zavedl klasifikaci zaměstnání, která se značí KZAM. Podle této klasifikace jsou cizinci rozděleni do skupin podle zaměstnání, které jim slouží jako hlavní zdroj příjmů. Jednotlivá povolání jsou v ní rozdělena podle způsobilosti vykonávat tuto pracovní činnost a také podle stupně získaného vzdělání. (*Život cizinců v ČR, 2011, s. 4*)

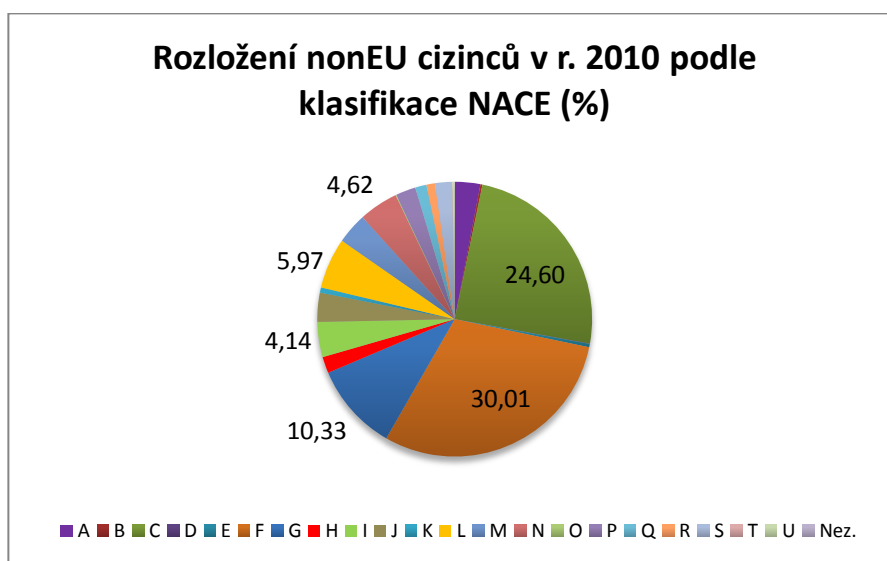
Tabulka 6: Klasifikace zaměstnání KZAM

Kód	Zaměstnání
1	Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci
2	Vědečtí a odborní duševní pracovníci
3	Techničtí, zdravotní a pedagogičtí pracovníci
4	Nižší administrativní pracovníci
5	Provozní pracovníci ve službách a obchodě
6	Kvalifikovaní dělníci
7	Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci
8	Obsluha strojů a zařízení
9	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
0	Příslušníci armády

Zdroj: *Život cizinců v ČR. Ročník 2011. Praha: Český statistický úřad, 2011. Souborné informace. ISBN 978 - 80 - 250 - 2128 - 6.*

Při rozboru ekonomické aktivity cizinců podle klasifikace NACE za rok 2010 (Graf 11 a Graf 12) jsem zjistila, že nejvíce cizinců, kteří nepocházejí z Evropské unie (dále jen nonEU), a pod kterými si z TOP pěti státních občanství můžeme představit cizince z Ukrajiny, Ruska a Vietnamu, pracuje ve stavebnictví (30 %), zpracovatelském průmyslu (24,6 %) a ve velkoobchodě, maloobchodě a opravách motorových vozidel (10,33 %). Cizinci pocházející z Evropské unie, tedy z Polska a Slovenska, se v tomto roce uplatňovali zejména ve zpracovatelském průmyslu (33,68 %), velkoobchodě, maloobchodě a opravách motorových vozidel (12,13 %) a ve stavebnictví (9,83 %). V jednotlivých krajích České republiky byl tento stav velice podobný, existuje jen pár malých výjimek. Například ve Středočeském kraji se mimo již zmíněné obory, ve kterých se cizinci uplatňují, celkem často vyskytovalo také zemědělství. V něm v roce 2010 pracovalo 11,31 % všech nonEU cizinců, kteří se v tomto kraji vyskytovali. Naopak cizinci z EU se zde realizovali mimo jiné i v oblasti administrativních a podpůrných činností (18 %). V Moravskoslezském kraji se nejvíce ekonomicky aktivních cizinců pocházejících z EU pohybovalo v oblasti těžby a dobývání (30,37 %). V Plzeňském kraji se více než 70 % všech zdejších ekonomicky aktivních cizinců pocházejících z EU pohybovalo ve zpracovatelském průmyslu. Také cizinci ze zemí mimo EU pracovali nejčastěji ve zpracovatelském průmyslu (55,89 %).

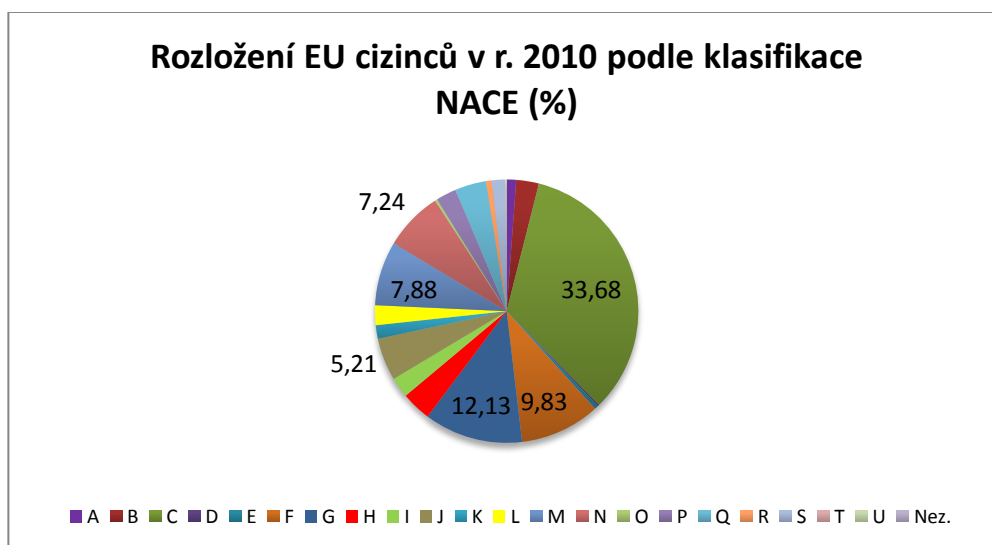
Graf 11: Rozložení nonEU cizinců v r. 2010 podle klasifikace NACE



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Rozdělení EU a nonEU cizinců dle kategorií KZAM v roce 2010 je uvedeno v Tabulka 7. Nejvíce cizinců z obou kategorií se nalézalo v kategorii pomocníků a nekvalifikovaných pracovníků, kdy se jednalo zejména o cizince ze zemí mimo EU (Ukrajince, Rusy a Vietnamce). Druhou nejčastější kategorií zaměstnání byla kategorie řemeslníků a kvalifikovaných pracovníků. V této kategorii se jednalo spíše o cizince ze zemí EU, tedy cizince se slovenským a polským občanstvím. Další kategorií poté tvořila obsluha strojů a zařízení, kdy se opět jednalo spíše o cizince z EU.

Graf 12: Rozložení EU cizinců v r. 2010 podle klasifikace NACE



Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka 7: Rozdělení EU a nonEU cizinců dle kategorií KZAM (k 31. 12. 2010)

Kód	Zaměstnání	Celkem	EU	nonEU
	Celkem	215 367	143 772	71 595
1	Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	8 144	5 795	2 349
2	Vědečtí a odborní duševní pracovníci	23 287	17 450	5 837
3	Techničtí, zdravotní a pedagogičtí pracovníci	21 227	16 854	4 373
4	Nižší administrativní pracovníci	9 565	7 443	2 122
5	Provozní pracovníci ve službách a obchodě	15 977	10 951	5 026
6	Kvalifikovaní dělníci	2 016	949	1 067
7	Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci	45 071	33 175	11 896
8	Obsluha strojů a zařízení	34 227	25 957	8 270
9	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	55 684	25 055	30 629
0	Příslušníci armády	169	143	26

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

2.3. Rozbor nejčastějších státních občanství v ČR

V následující kapitole uvedu stručnou charakteristiku TOP pěti státních občanství cizinců, která se v České republice nejčastěji vyskytují. Mezi těchto TOP pět státních občanství (co do počtu občanů) se řadí cizinci z Ukrajiny, Slovenska, Ruska, Vietnamu a Polska. Pokusím se krátce charakterizovat jejich historii na našem území, resp. historii jejich migrace do ČR a také nastínit možné důvody jejich migrace. V krátkosti pak zmíním i jejich současný stav na našem území.

2.3.1. Ukrajina

Přítomnost cizinců pocházejících z Ukrajiny má na území České republiky dlouholetou historickou tradici, která trvá již od raného středověku. V mysli ukrajinských občanů je Česká republika zakotvena jako cílová země jejich možné migrace již dlouhou dobu. I z toho důvodu se cizinci z Ukrajiny stali po sametové revoluci naší nejpočetnější imigrační skupinou. Po pádu sovětského svazu migrovali ukrajinští cizinci zejména ze sociálních důvodů, jelikož zde došlo k hyperinflaci a postupně byly uzavírány velké továrny. Česká republika tedy lákala ukrajinské migranty zejména z důvodu jejich pozitivního povědomí o naší republice, geografické blízkosti, příbuznosti našich jazyků a také z poměrně velké poptávky po levné pracovní síle. Na počátku 20. století se Česká republika stala cílovou destinací zejména pro ukrajinské studenty, kteří zde hledali příznivější a svobodnější

podmínky pro své studium na vysokých školách. V současnosti jsou hlavním důvodem pro migraci Ukrajinců do ČR zejména důvody ekonomické a pracovní (migrace). (Pavlíková, Sládek a kol., 2009, s. 13 – 19)

Ukrajinci na našem území v současné době tvoří nejpočetnější skupinu obyvatel (cizinců). V roce 2014 jich zde legálně pobývalo více než 104 000, přičemž se předpokládá, že velké množství ukrajinských cizinců zde pobývalo také nelegálně (nejsou uvedeni v těchto statistikách). Nejvíce legálně bydlících cizinců se vyskytovalo v Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji, přičemž nejčastěji zde žili na základě povolení k trvalému pobytu. Jak ve své knize uvedli Kostecká a kol. (2013, s. 24), Ukrajinci žijící na našem území se vyznačují relativně nízkou porodností. Příčinou tohoto faktu jsou podle nich motivy jejich migrace. Na rozdíl od vietnamské komunity zde nehledají místo pro usídlení a založení rodiny, nýbrž do naší země směřují zejména z ekonomických důvodů. Z údajů platných k 31. 12. 2011 jsem zjistila, že cizinci s ukrajinským občanstvím tvořili celkem 22 % všech ekonomicky aktivních cizinců, přičemž 51 % z nich byli zaměstnanci a 49 % z nich vlastnilo živnostenské oprávnění. Nejčastějším oborem, ve kterém se realizovali, bylo stavebnictví a zpracovatelský průmysl. Podle klasifikace KZAM se nejvíce Ukrajinců uplatňuje na trhu práce ČR na pozici pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (31. 12. 2010). Zdravotní péči, kterou cizinci s ukrajinským občanstvím v roce 2014 čerpali, platili zejména hotově a ze smluvního pojištění v ČR. Nejčastěji se jednalo o cizince z věkové kategorie 20-59 let, tedy o ekonomicky aktivní kategorii cizinců. V oblasti vzdělávání se ukrajinští občané realizovali zejména na středních školách. Nejméně často potom studovali na školách vysokých.

2.3.2. Slovensko

Vzhledem ke společné minulosti Slovenské a České republiky zaujímají občané Slovenska zvláštní postavení mezi cizinci ČR. V období po druhé světové válce tito občané směřovali zejména do pohraničních oblastí, které byly vysídlené. V 50. letech se cílem jejich migrace stala zejména oblast Ostravska a Podkrušnohoří, které byly průmyslovými aglomeracemi. Teprve až počátkem 80. let se do popředí jejich migrace dostala Praha a další velká města. Následně po rozpadu Československé republiky více než 400 000 Slováků nabylo českého státního občanství. (ČSÚ)

Rozdělením Československa došlo v roce 1993 k přesouvání obyvatel mezi Českem a Slovenskem, přičemž lákavější zemí se stala Česká republika. Motivací těchto imigrantů bylo zejména vzdělávání, kvalifikované pracovní příležitosti či lépe placená pracovní místa v oblasti manuálních prací. V očích českého lidu nejsou často slovenští imigranti považováni za imigranty v pravém slova smyslu. Je však potřeba rozlišovat dvě skupiny slovenských občanů, kteří k nám míří. Jedná se o Slováky a Romy ze Slovenska. Ti jsou totiž v očích české populace naopak vnímáni negativně (Romové ze Slovenska). (Migrace v rozšířené Evropě, 2002, s. 15)

Stejně jako Ukrajinci, tak ani Slováci usídlení na území České republiky podle Kostecké a kol. (2013, s. 24) nevykazují vysokou míru porodnosti. Hlavní příčinou tohoto jevu jsou zřejmě opět důvody jejich pobytu u nás. Mezi ty se znovu řadí spíše ekonomické důvody. Přistěhovalci ze Slovenska tvoří v České republice druhou nejpočetnější a neustále se rozrůstající skupinu cizích obyvatel. V roce 2014 jich bylo již téměř 95 000, přičemž 59 % z nich zde pobývalo na základě povolení k dlouhodobému pobytu nad 90 dní. To by mohlo odpovídat i skutečnosti, že mnoho slovenských přistěhovalců míří do České republiky z důvodu studia. Jejich migrace je podpořena také jazykovou a kulturní blízkostí či společnou historií. Na vysokých a vyšších odborných školách se v tomto roce vyskytovalo nejvíce cizinců právě ze Slovenska. V oblasti ekonomické aktivity tvořili cizinci se slovenským státním občanstvím nejpočetnější skupinu z TOP pěti občanství. Nejčastěji přitom byli evidováni úřady práce (90 %). Podle klasifikace KZAM v roce 2010 nejvíce z nich pracovalo jako řemeslníci a kvalifikovaní výrobci. V oblasti zdravotní péče, která byla cizincům poskytnuta v roce 2014, zaujali slovenští přistěhovalci první místo. Nejčastěji přitom tuto péči hradili ze zahraničního zdravotního pojištění a hotově.

2.3.3. Rusko

Občané Ruska se na území České republiky začali objevovat ve 20. letech 20. století, kdy došlo k tzv. *ruské akci*. Pod tou je možné si představit pomoc dětem, ženám, invalidům, technickým a kulturním pracovníkům, zemědělcům a studentům, která jim byla poskytnuta po bolševickém převratu v roce 1917. Tato vlna migrace přivedla do Česka více než 25 000 ruských občanů, kteří patřili do intelektuální vrstvy. Jejich počet se následně ve 30. letech 20. století snížil zejména kvůli jejich pronásledování nacisty a také kvůli ekonomické krizi. Po druhé světové válce byla většina z nich odvečena zpět do Sovětského svazu.

Po jeho rozpadu v 90. letech velké množství Rusů opět emigrovalo do Česka, a to zejména kvůli politické a ekonomické nejistotě. (ČSÚ)

Domácími obyvateli České republiky jsou cizinci z Ruska stále vnímáni negativně. To je způsobeno zejména nezapomenutelným vpádem ruských vojáků na naše území v roce 1968 a také ruským „mafianstvím“, které se zde stále více projevuje. Za hlavní důvody migrace ruských obyvatel jsou považovány zejména špatné socioekonomické podmínky v Rusku. Jedná se zejména o vysokou nezaměstnanost, nedostupnost lékařské péče, snižující se kvalitu života v Rusku a také rostoucí chudobu („push“ faktory). Ruští občané tedy hledají řadu hned několika faktorů, po jejichž uspokojení touží, přičemž je nacházejí právě v České republice („pull“ faktory). Často tedy dochází k tomu, že do České republiky migrují vysoce vzdělaní občané, kteří cestují s celou svojí rodinou. (Šišková, 2001, s. 73 – 79)

Celkový počet cizinců s ruským občanstvím na území České republiky se dlouhodobě zvyšuje. V současnosti se jich na našem území nachází více než 34 000. V roce 2014 se nejvíce z nich nacházelo v Moravskoslezském kraji, kde jich dokonce žilo více než v hlavním městě Praha. Podle údajů z Českého statistického úřadu tito cizinci žili na území České republiky zejména na základě povolení k trvalému pobytu (54 %). Dle údajů z roku 2011 činili ruští přistěhovalci pouze necelá 2 % ze všech ekonomicky aktivních cizinců na našem území, přičemž nejvíce z nich bylo evidováno úřady práce (70 %) a jejich ekonomická aktivita v čase rostla. Stejně jako v případě Ukrajinců i u ruských imigrantů platí, že se nejvíce uplatňují zejména jako pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci (r. 2010). Co se týká zdravotní péče, je možné podle údajů z roku 2014 říci, že nejčastějším způsobem platby za zdravotní péči, kterou cizinci s ruským občanstvím preferují, je platba hotově. V onom roce ji využili ve více než 11 000 případech, přičemž se jednalo zejména o cizince z věkové kategorie 20-59 let. V oblasti vzdělávání se realizují zejména na vysokých a vyšších odborných školách. Po občanech ze Slovenska jsou nejčastějšími studenty vysokých škol. Naopak v oblasti mateřských, základních a středních škol zauímají jen malé místo, resp. na těchto typech škol jich studuje nejméně z TOP pěti státních občanství. (ČSÚ)

2.3.4. Vietnam

První větší vlna migrantů z Vietnamu se datuje do 50. let 20. století. Tehdy došlo v rámci mezinárodní pomoci k přijetí skupiny sirotků a dětí z Vietnamu, kteří zde takzvaně měli začít nový život. Účelem jejich příjezdu mělo být získání základního, případně

i odborného vzdělání. Vietnam využíval možnosti vzdělávat své pracovníky v zahraniční zejména z toho důvodu, že byl zasažen válkou a později zde nastala i hospodářská, zdravotní a vzdělanostní krize. Vzhledem k tomu, že tradice vzdělání byla silně zakořeněna v myslech všech obyvatel, tak této možnosti vietnamští studenti hojně využívali. Jednalo se především o studenty průmyslových škol, vysokých škol, postgraduálního studia i jejich praktikanty. Počet těchto studentů byl omezen ročními kvótami, přičemž ročně jich přijíždělo 20-50. V 60. a 70. letech 20. století byly mezi Československem a Vietnamem podepisovány dohody, na základě nichž k nám mířilo mnoho pracovníků a praktikantů. Některé české podniky společně s vládou pocítili nedostatek pracovníků, který byl kompenzován pracovními silami ze zahraničí, především tedy z Vietnamu. V roce 1981 již na území Československa žilo více než 30 000 cizinců z Vietnamu, přičemž 2/3 z nich pracovali jako dělníci. Po převratu v Československu v roce 1989 došlo k vyrovnání veškerých finančních závazků vůči Vietnamu a přístup na nově se rozvíjející vietnamský trh se tak uzavřel. Od počátku 90. let přicházejí Vietnamci do ČR již z jiných než studijních důvodů a za účelem získání odborné praxe. Hlavní náplní jejich ekonomické činnosti na našem území se stává obchodní činnost, přičemž vznikají velkoobchody a tržnice. Ve většině případů přijíždějí s celými rodinami a usídlují se zde na 5 a více let. (Šišková, 2001, s. 101 – 105)

Imigranti pocházející z Vietnamu dlouhodobě tvoří třetí nejzastoupenější skupinu cizinců na našem území. V současné době se jejich počet mírně snižuje, což však na tomto faktu nic nemění. Nejvíce cizinců tohoto občanství se v roce 2014 vyskytovalo v hlavním městě Praha, přičemž mezi další oblíbené kraje vietnamských přistěhovalců se řadili zejména kraj Ústecký a Karlovarský. Více než 80 % veškerých cizinců z Vietnamu se na našem území vyskytovalo na základě povolení k trvalému pobytu. Zřejmě částečně i díky tomu nejvíce dětí, které navštěvují mateřskou školu, pochází právě z Vietnamu. Podle Kostelecké a kolektivu (2013, s. 24) se totiž nejvíce dětí rodí Vietnamcům. Celkově tedy více než 35 % narozených dětí, které mají cizí státní občanství, se rodí s vietnamským občanstvím, čemuž nebrání ani fakt, že Vietnamci jsou až na 3. místě co do počtu cizích obyvatel u nás. Jak už jsem popsala výše, typickou ekonomickou činností Vietnamců je obchodní činnost. To potvrzují i data z roku 2011, podle kterých 91 % všech ekonomicky aktivních Vietnamců vlastnilo živnostenské oprávnění. Zbýlých 9 % bylo registrováno úřady práce a jednalo se tedy o zaměstnance.

2.3.5. Polsko

Občané Polska, kteří mířili do České republiky, přicházeli zejména „jednorázově“ z ekonomických důvodů. Jejich jádrem byli dělníci, kteří na naše území přišli v 70. a 80. letech 20. století, přičemž velkou část z nich tvořili zejména ženy, které se provdávaly za české muže. (Migrace v rozšířené Evropě, 2002, s. 16)

Polští občané se vyskytovali zejména v Moravskoslezském kraji. To je způsobeno především historickým výskytem Poláků v oblasti Těšínska a také skutečností, že v 50. a 70. letech 20. století byli do této oblasti Poláci zvaní jako výpomoc kvůli nedostatku pracovních sil. (ČSÚ)

V současné době se na našem území nachází asi 20 000 Polských imigrantů. Jedná se tedy o nejmenší počet cizinců z TOP pěti nejzastoupenějších občanství v ČR. Nejčastějším typem jejich pobytu je trvalý pobyt, avšak na základě dlouhodobého pobytu nad 90 dní se zde vyskytuje více než 46 %. Jejich celkový počet je během několika posledních let vcelku stabilní. To ukazuje na skutečnost, že Česká republika jim opravdu slouží spíše jako jednorázová záležitost, než jako cílová země k trvalému usídlení. Zřejmě i z toho důvodu je u Poláků typická nízká míra porodnosti. Co se týče jejich výskytu na území České republiky, tak ještě v roce 2006 se opravdu nejvíce polských obyvatel vyskytovalo v Moravskoslezském kraji, ale v současné době je jich nejvíce usídleno v Praze (r. 2014). Na základě údajů z roku 2011 také vím, že nejvíce z ekonomicky aktivních cizinců pocházejících z Polska je evidováno úřady práce a jen hrstka z nich vlastní živnostenské oprávnění. Vzhledem k tomu, že je polských imigrantů na našem území nejméně z TOP pěti občanství, tak i v čerpání zdravotní péče jsou na posledním místě. Nejčastější způsob úhrady zdravotní péče, který využívají, je hotovostní forma.

3. Závěr

V této diplomové práci jsem se zabývala vývojem zahraniční imigrace na území České republiky včetně popisu současného stavu imigrantů na našem území.

V teoretické části jsem uvedla popis základních pojmů a legislativy s migrací souvisejících a dále také vývoj migračních a integračních politik. Tyto údaje jsem později použila v praktické části práce pro zhodnocení stavu migrantů na území ČR.

Praktickou část jsem rozdělila do tří kapitol, přičemž první kapitola se věnovala České republice jako celku, druhá kapitola jednotlivým krajům ČR a třetí se zabývala pěti nejčastějšími státními občanstvími.

Při hodnocení stavu imigrantů na území České republiky jako celku jsem zjistila, že jejich celkový počet se až na pár výjimek neustále zvyšuje, přičemž nejvíce z nich zde v současnosti pobývá na základě povolení k trvalému pobytu. Od roku 2008 totiž dochází k situaci, že klesá počet cizinců pobývajících v ČR na základě povolení k dlouhodobému pobytu nad 90 dní a roste počet cizinců s povolením k trvalému pobytu. Tato situace je zapříčiněna zejména tím, že cizinci s povolením k dlouhodobému pobytu nad 90 dní postupem času splňují podmínku pro získání povolení k pobytu trvalému. Z údajů o struktuře cizinců na území ČR z hlediska jejich státního občanství vyplynulo, že mezi nejčastějších pět státních občanství, se kterými se na území ČR můžeme dlouhodobě setkat, patří občanství Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska. Nejvíce cizinců přitom v současné době pochází z Ukrajiny a Slovenska. Imigranti z Ukrajiny k nám míří především z ekonomických důvodů a migranti ze Slovenska přicházejí za vzděláním a kvalifikovanými pracovními příležitostmi. Další skutečností, která vyplynula z provedeného rozboru imigrace do ČR, je ta, že do České republiky míří zejména cizinci v produktivním věku a nejčastěji se jedná o muže. V porovnání s obyvateli České republiky se celkově jedná o mladší populaci. Z mého zkoumání dále vyplynulo, že většina ekonomicky aktivních cizinců v ČR je evidována úřady práce, přičemž od roku 2008 se jejich počet snižuje a zvyšuje se počet cizinců-živnostníků. Zdravotní péči čerpají častěji cizinci z EU než cizinci ze zemí mimo EU, což já sama si zdůvodňuji zejména tím, že v rámci EU mohou využívat zdravotní pojištění na základě průkazu EHIC. Co se týká vzdělávání, nejčastějším typem školy, který cizinci v ČR navštěvují, je vysoká škola. Na druhém místě je potom škola základní.

Při hodnocení stavu imigrantů z hlediska jednotlivých krajů České republiky jsem zjistila, že existují značné rozdíly mezi jednotlivými kraji nejen v počtu cizinců, ale také například ve struktuře státních občanství. Nejoblíbenějším krajem, do kterého cizinci míří, je hlavní město Praha. Jelikož má v Praze své sídlo velké množství nejrůznějších firem, tak je tento jejich zájem pochopitelný. Mezi další cizinci oblíbené kraje patří kraj Středočeský a Jihomoravský. Naopak nejméně cizinců se vyskytuje v kraji Vysočina a ve Zlínském kraji. Většina přistěhovalců z TOP pěti státních občanství se vyskytuje v Praze, avšak existuje několik výjimek. Imigranti z Vietnamu se mimo Prahy obvykle vyskytují také na česko-německých hranicích, tedy v kraji Karlovarském. Cizinci pocházející z Polska často směřují i do Královéhradeckého kraje, a to zejména proto, že tento kraj s Polskem sousedí. S přistěhovalci z Ruska je potom možné se nejčastěji setkat v kraji Moravskoslezském. Z provedeného šetření jsem dále zjistila, že také v případě ekonomické aktivity cizinců se jich nejvíce vyskytuje v Praze. Nejčastěji se přitom jedná o cizince evidované úřady práce. Výjimku tvoří kraj Ústecký a Karlovarský, jelikož zde pobývá více cizinců-živnostníků než cizinců evidovaných úřady práce. Vzhledem k tomu, že se v těchto dvou krajích nejčastěji vyskytují cizinci s vietnamským občanstvím, tak je tato skutečnost zcela pochopitelná.

Z rozboru TOP pěti státních občanství v ČR vyplynulo, že cizinci ze zemí mimo EU (Ukrajina, Rusko) míří do ČR nejčastěji z ekonomických a sociálních důvodů. V těchto zemích jsou totiž často nestabilní ekonomické a politické podmínky, kvůli kterým nemají zaručeny dostatečně kvalitní životní podmínky. Poměrně zvláštní skupinou imigrantů jsou migranti z Vietnamu. Ti k nám v historii putovali zejména za účelem získání vzdělání, protože byla jejich země zasažena válkou, hospodářskou krizí, krizí zdravotnictví a vzdělávání. Později se důvodem jejich migrace stalo také získání práce jako dělníci v československých firmách, které takových pracovníků měli málo. V současnosti k nám putují s celými rodinami a usídlují se zde na 5 a více let, přičemž většina z nich vlastní živnostenské oprávnění a zakládají různé obchody, tržnice a restaurace. Z tohoto hlediska tedy jen minimálně ovlivňují domácí obyvatele, kteří jsou nezaměstnaní. Šanci na otevření vlastního obchodu či restaurace totiž mají všichni stejnou. Pro imigranty z Ukrajiny, jak se z provedeného rozboru ukázalo, je typické, že do České republiky přicházejí za lepší práci, přičemž se uplatňují zejména na nekvalifikovaných pracovních pozicích ve stavebnictví či ve zpracovatelském průmyslu (dělníci apod.). Krajem, do kterého nejčastěji míří přistěhovalci z Ruska, je Moravskoslezský kraj, kde i přes vysokou míru nezaměstnanosti nacházejí uplatnění. V tomto kraji se totiž vyskytuje mnoho pracovních míst, které zdejší

firmy nejčastěji obsazují právě zaměstnanci cizích státních občanství, jelikož mezi domácími obyvateli nenacházejí vhodné zájemce. Z tohoto hlediska je tedy imigrace v tomto kraji vcelku efektivní. Důvody pro imigraci cizinců ze zemí EU (Slovensko Polsko) se různí. Pro přistěhovalce ze Slovenska je například typické, že do ČR přicházejí kvůli vzdělávání či za kvalifikovanými pracovními příležitostmi. Obyvatelé s polským občanstvím často směřují do ČR pouze tzv. jednorázově z ekonomických důvodů. Jejich hlavním motivem je vydělat si dostatek peněz a vrátit se zpět do své země. Nejčastějším povoláním, ve kterém se uplatňují, jsou proto obory, kde pracují jako nekvalifikovaní dělníci. Historicky se nejčastěji vyskytovali v Moravskoslezském kraji, kde působili jako výpomoc kvůli nedostatku pracovních sil. V současnosti se jich nejvíce vyskytuje v Praze.

Obecně se tedy prokázalo, že imigranti, kteří přicházejí do České republiky ze zemí bývalého Sovětského svazu, opouští svou zemi zejména kvůli špatným socioekonomickým podmínkám. Vysílání jsou především mladí muži, jejichž pracovní potenciál je na českém pracovním trhu poměrně dobře využitelný. Pro imigranty z Asie je potom typické, že do České republiky míří za účelem setrvání a trvalého usazení. Na pracovním trhu mají specifické postavení, jelikož většina z nich vlastní živnostenské oprávnění. Migranti ze zemí EU míří do ČR nejčastěji z ekonomických a studijních důvodů.

Z provedeného šetření tedy vyplynulo, že migrace cizinců do ČR je v oblasti pracovního trhu poměrně efektivní, jelikož se nejčastěji uplatňují na pozicích, které jsou v očích domácích obyvatel ČR neatraktivní či vyplňují mezery pracovního trhu svým podnikatelským potenciálem.

4. Zdroje

4.1. Knižní zdroje

1. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát - Imigrační a integrační politiky v USA, Západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 308 s. ISBN 80-210-3875-6.
2. *Cizinci v České republice*. 2015. Praha: Český statistický úřad, 2015. ISBN 978-80-250-2670-0.
3. ČIŽINSKÝ, P., HRADEČNÁ, P. (eds). *Zahraniční zaměstnanci na trhu práce v ČR a ve vybraných zemích EU*. Praha: Simi, 2014, 137 s. ISBN 978-80-260-7201-0
4. DRBOHLAV, Dušan a Ednan ASLAN. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.
5. GRULICH, Josef. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2013. Monographia historica, sv. 13. ISBN 978-80-7394-374-5
6. KOSTELECKÁ, Yvona. *Žáci-cizinci v základních školách: fakta, analýzy, diagnostika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-630-7.
7. *Migrace v rozšířené Evropě: konference na Pražském hradě 12. - 14. září 2002*. Praha: Gabal Analysis & Consulting, 2002. ISBN 80-238-9199-5.
8. PALÁT, Milan. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-228-0.
9. POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008, 76 s. ISBN 978-80-87007-83-9.
10. ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1997, 348 s. ISBN 80-859-6343-4.
11. SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.
12. ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
13. TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ (eds.). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-19-8.
14. VALENTOVÁ, Eva (ed.). *Zvýšení role neziskového sektoru v oblasti sociální integrace pracovních migrantů v České republice: srovnání praxe v Portugalsku a Rakousku*. Praha: Sdružení pro integraci a migraci, 2012. ISBN 978-80-260-3541-1.
15. Zákon č. 325/1999 Sb. ze dne 11. listopadu 1999 o azylu. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.
16. Zákon č. 326/1999 Sb. ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7406-7447.
17. *Život cizinců v ČR*. 2007. Praha: Český statistický úřad, 2007. ISBN 978-80-250-1548-3.

18. *Život cizinců v ČR*. Ročník 2011. Praha: Český statistický úřad, 2011. Souborné informace. ISBN 978 - 80 - 250 - 2128 - 6.

4.2. Internetové zdroje

1. Celoroční hodnocení působení cizinců na trhu práce - *Hodnoceni_2008.pdf*. MPSV.CZ: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2008 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19019/Hodnoceni_2008.pdf
2. Cizinci: Počet cizinců|ČSÚ. *Český statistický úřad: Statistiky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>
3. Cizinci: Přehledy - datové údaje|ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_prehledy#cr
4. *Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu - 2011*[online]. 2014, [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20541803/170222-14.pdf/870a2cea-fe98-4b36-b7d0-cacf30b2a395?version=1.0>
5. Cizinci: Vzdělávání|ČSÚ. *Český statistický úřad: Statistiky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_vzdelavani
6. Cizinci: Zaměstnanost|ČSÚ. *Český statistický úřad: Statistiky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost
7. Cizinci: Zaměstnanost - Popis aktuálního vývoje. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/ciz_zamestnanost-popis_aktualniho_vyvoje
8. Cizinci: Zdravotní péče|ČSÚ. *Český statistický úřad: Statistiky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zdravotni_pece
9. Česká republika od roku 1989 v číslech|ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>
10. Demografický informační portál Články. *Demografický informační portál* [online]. 2011 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=777
11. Ekonomicky aktivní cizinci v ČR. *Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20550327/11180621.pdf/ff1f795e-2236-4338-94cf-19c7bce85cfc?version=1.0>
12. Evropa|Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/
13. International Organisation for Migration (ION) Slovakia - pojmy o migrácii. *International Organisation for Migration (ION) Slovakia* [online]. 2012 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.iom.sk/pre-media/pojmy-o-migracii#pojmy-imigrant>
14. Migrace - Aktuální informace o migraci. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx>
15. Migration - Foreign population - OECD Data. *OECD Data* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/migration/foreign-population.htm#indicator-char>
16. Odjíždíte pracovat do EU/EHP? *Integrovaný portál MPSV EURES* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/eures/podminky/>
17. Statistika migrace a migrující populace - Statistics Explained. *Evropská komise*

- [online]. 2015 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/cs
18. Tabulková část. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/migrace-tabulkova-cast-pdf.aspx
 19. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2016). *International Migration Report 2015: Highlights* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf (ST/ESA/SER.A/375).
 20. United Nations, Department of Social Affairs, United Nations Publications (1950). *Problems of Migration Statistics* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://unstats.un.org/UNSD/demographic/standmeth/handbooks/1950_POMS_en.pdf (ST/SOA/Series A/5)